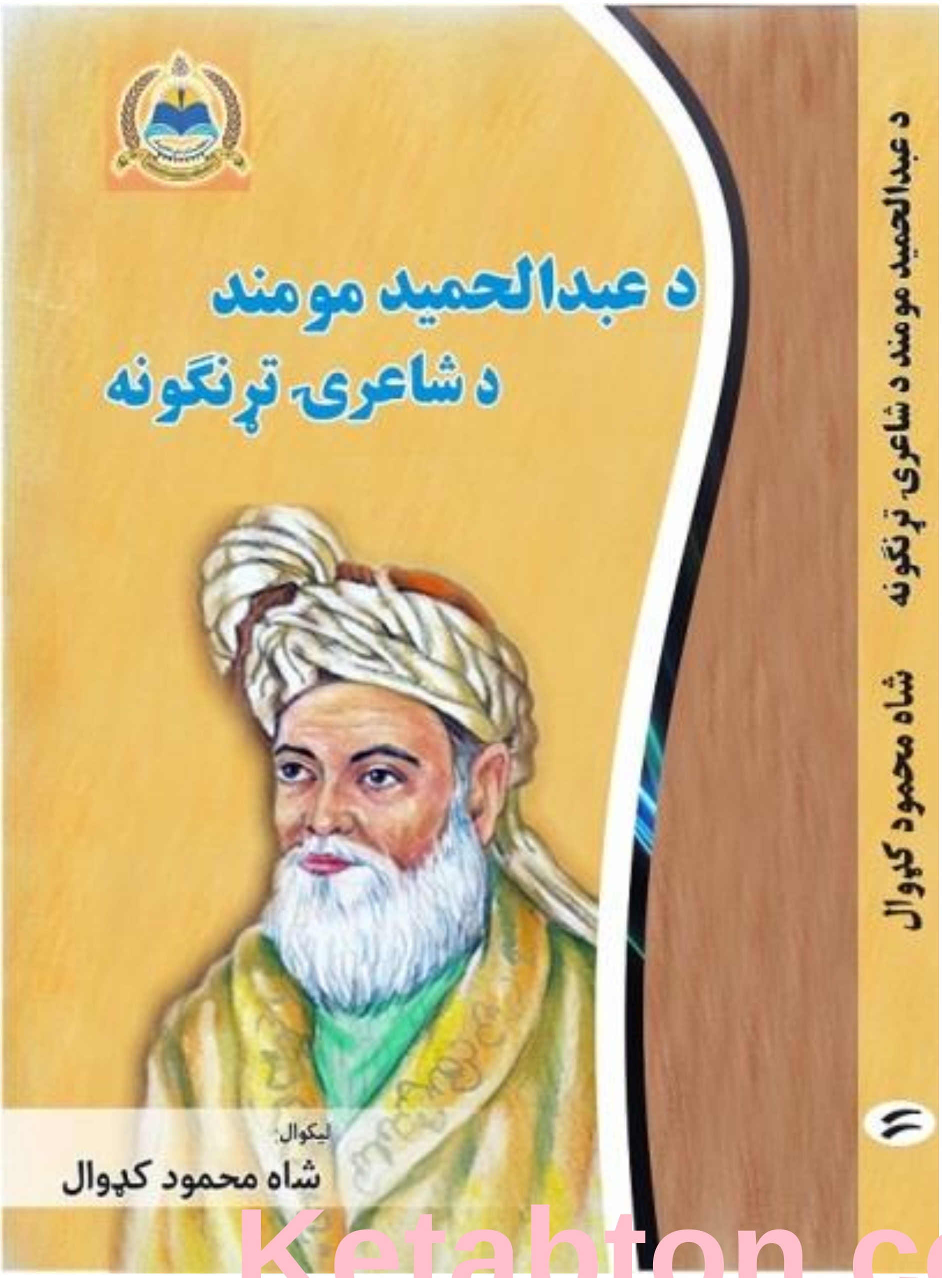

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عبدالحمید مومند

د شاعرۍ تړنګونه

www.melitanhk.com
0777 400 116

شاه محمود کړوال

۱۳۹۳ل کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پیژندنه:

د کتاب نوم : د عبدالحمید مومند د شاعرئ ترنګونه

لیکوال : پوهنمل شاه محمود کډوال

خپروندی : د افغانستان ملي تحریک

کمپوز : لیکوال

پښتئ ډیزاین : فیاض حمید

چاپشمېر : ۱۰۰۰

چاپکال : ۱۳۹۳

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

ژوند ، پوهې او ګروهې ته!

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تحریک یادښت

فرهنګي څانګه د افغانستان ملي تحریک له اساسي څانګو څخه یوه ده. د دې څانګې دنده داده چې هېوادوالو ته فرهنګي خدمات وړاندې او ګټور فرهنګي کارونه ترسره کړي. د تاریخي، ملي، کلتوري ورځو او تاریخي او ملي شخصیتونو نمانځل ددې څانګې نورې دندې دي.

د هېواد د لیکوالو د علمي، دیني، روزنیزو او معلوماتي اثارو چاپ هم ددې څانګې له اساسي دندو څخه ګڼل کېږي. له هغې ورځې راهیسې چې تحریک خپل عملي فعالیتونه پیل کړي دي، نو دې څانګې هم ورسره سم خپل فعالیتونه چټک کړي دي. تاریخي ورځې یې نمانځلي، تاریخي واټونو ته یې لوحې جوړې کړي. علمي سیمینارونه او ورکشاپونه یې جوړ کړي دي.

د تحریک دې څانګې د تحریک د عمومي هدفونو په رڼا کې وپتېیله چې په یوځایي ډول (شل عنوانه) کتابونه چاپ کړي. په دې اثارو کې اکثره دیني او علمي اثار شامل دي چې درنو هېوادوالو ته یې وړاندې کوي.

دا اثر (د عبدالحمید مومند د شاعرۍ ترنګونه) چې ستاسو په لاس کې دی، ښاغلي (پوهنمل شاه محمود کډوال) لیکلی او د همدغو شلو عنوانو اثارو له جملې څخه دی. هیله ده درانه لوستونکي ترې ښه ګټه پورته کړي. تحریک خپلو هېوادوالو ته ډاډ ورکوي چې په راتلونکي کې به هم خپلو دې ډول هڅو ته دوام ورکړي.

د هېواد د فرهنګ د بډاینې په هیله

په درناوي

د افغانستان ملي تحریک

فرهنګي څانګه

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

پيليزه

حميدبابا د پښتو ادب د منځني ادبي دورې هغه شاعر دی ، چې شعرونه يې له بېلابېلو اړخونو د څېړنې او کتنې وړ دي . دی شعر په رښتينې مانا خلکو ته ورپېژني او ډېره خوږه شاعري کوي . د ده شعرونه د شعر په اړينو توکو ښکلي او سمبال دي . خپله موخه په ښکلي هنري ژبه څرګندوي او لوستونکی له ځان سره د خيال په نړۍ ورننباسي .

په شعر کې ترنګ جوړونه يا شاعرانه ترنګونه هغه موضوع ده ، چې په پښتو ژبه کې پرې نوي نوي بحثونه پيل شوي دي . که څه هم دا ترنګونه له وړاندې د بېلابېلو شاعرانو په ويناوو کې وو ، خو څېړل شوي نه وو .

هېره دې نه وي چې څېړنه هغه وخت ډېره ښه پرمخ ځي ، چې د موضوع په اړه پراخ مالومات او سرچينې شتون ولري . که داسې نه وي ، څېړونکی له ډېر کړاو سره مخيږي . له بده مرغه دا موضوع ، چې ما څېړلې ، په پښتو ژبه کې وړاندې ښه څېړل شوې نه ده . د مالوماتو او سرچينو له کمښت سره مخ شوم . خو په هر صورت خپله بېړۍ مې ساحل ته ورسوله .

دا (شاعرانه ترنګونه) او دې ته ورته موضوعات ، چې له يوې خوا په ژبه او بله خوا په ادب او هنر پورې تړاو لري ، په کار ده څېړونکی په دواړو برخو کې څه ناڅه مالومات ولري . په شعرونو کې ډېر ژبني توکي ځيل ځای ونجوي همداسې ترنګونه هم دي ، چې يوه برخه يې د يوه بيت يا نيم بيتي په يوه ځای او بله برخه يې په بل ځای کې وي ، د دواړو يو ځای کول لږ څه فکر غواړي. د دې ترڅنګ د ترنګ مانا هم داسې موضوع ده ، چې پوهه ، تولنيز مالومات او علمي تجربه غواړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځېړنې په بهير کې ، د کابل پوهنتون ، د ژبو او ادبياتو پوهنځي ، د پښتو ژبې او ادب څانګې ، زړه سواند او مهربان استاد پوهنوال محمد رفيق (رفيق) لاربښوونواو مالوماتو زما د ځېړنې کار ګړندی کړ او په دې برخه کې يې غوره مشورې ، د دې لامل شوې ، چې خپل کار په ښه توګه پای ته ورسوم . همدارنګه په دې برخه کې د استاد محمد آصف صميم کتنو هم د آثر په بشپړتيا کې ستره ونډه درلودې ، چې په ترڅ کې يې آثر د خپراوي جوګه شو . همداسې د ځېړنې په بهير کې د کابل او لغمان پوهنتونو له ځوانو او تاندو استادانو اورنګزيب اسحاقزي او اجمل ښکلي د مرستو له کبله ورته کوروداني وايم او د ټولو د سوکالۍ په هيله يم .

درنښت
شاه محمود کډوال

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

سرلیک
مخکښه
سریـزه ۱
د نازکخیال حمید بابا لنډه پېژند.. ۲
د حمید بابا د شعر او شاعرۍ زمانه ۳
د حمید بابا سبک ۴
ترنګ څه ته وایي ؟ ۷
د حمیدبابا په شعرونو کې شاعرانه
ترنګونه... ۱۵
اخځونه ۱۰۸

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

د ژبې په بډاینه کې شاعران ستره ونډه لري، دوی که له یوې خوا په خپلو شعرونو کې د خپل چاپېریال پېښې، واقعیتونه او اړتیاوې په هنري ژبه انځوروي ؛ له بلې خوا د ژبې په پراختیا او پرمختیا کې یاد وړ کار تر سره کوي.

د شعر په سیوري کې ترنګ جوړونه د شاعر کار دی او دا اړتیا هم تر ډېره په شعر کې ننګېرل کېږي. خو دا بیا د شاعر په ذهني ځواك، استعداد او پوهې پورې تړلې ده، چې څه ډول ښکلي ترنګونه جوړ کړي. ترنګونه د یوې مانا د څرګنداوي لپاره رامنځته کېږي. یو شمېر دا ترنګونه کېدای شي له وړاندې په ژبه کې وي او یو شمېر یې نوي وي. په دې مانا، چې د شاعر په فکر کې نوې پېښې او مانا وې رامنځته کېږي ، چې د ترنګ په جوله کې یې رانغاړي.

ترنګ هغه ژبنی یوون دی، چې تر یوه ډېر ژبني توکي لري. د یوې مانا لپاره جوړېږي. خو د غونډلې په څېر بشپړه مانا نه لري . په وییپوهنه کې ترنګ هغه وییونه رانغاړي ، چې تر یوه ډېر توکي لري ، لکه: پوهنتون، کرکر، لوګری... په غونډله پوهه کې غونډله پوهیز ترنګونه، چې دا بیا له وییزو هغو سره توپیر لري، لکه: کابل ښار، افغان مېنه، ښاري ځانګه.

زموږ د څېړنې موضوع شاعرانه ترنګونه دي، چې د حمیدبابا شعرونو ته ځانګړې شوې ده. د دې ډول ترنګ له نامه څرګندېږي، چې په شعر پورې تړلي دي. په دې مانا ، چې تر ډېره په شعرونو کې کارېږي ؛ په هنري نثر کې یې هم کارېدنه شونې ده.

په یوه وېشنه کې ترنګ څلور ډوله (اضافي، وصفي، تشبیهي او استعاري) ښوول کېږي. خو په نورو کې بیا ډېر ډولونه لري. ترنګ وېشنه د بېلابېلو څېړونکو په آثارو کې په جلا توګه شوې ده، چې ډولونه یې، چا یو او چا بل ډول ښوولي دي.

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

یاده دې وي ، چې ګړنې (اصطلاحات، محاورې، امروزې، ایډیمونه) هم د شاعرانه تړنګونو تر سرلیك لاندې څېړل شوي، هغه هم له دې لامله، چې ګړنه هم یو تړنګ دی، په یوه ځانګړې شاعرانه مانا سره، چې تاسې به یې په دې لیکنه کې ولولئ.

د نازکخیال حمید بابا لنډه پېژندنه

عبدالحمید مومند ، د پېښور په ماشوګګر کې زېږېدلی دی. د زوکړې باوري نېټه یې څرګنده نه ده. خو داسې ګمان کېږي، چې د یوولسمې هجرې پېړۍ په پاي کې به زېږېدلی وي. ده متداول علوم لوستي او په ملا عبدالحمید مشهور وو. په پارسي ادبیاتو کې د پراخې مطالعې خاوند وو او په عربي هم پوهېده.

هانري جورج راورټي وایي، چې عبدالحمید مومند په ۱۱۴۵ هـ کال کې مړ شوی دی. د ده مړی د ماشوګګر په هدیره کې ښخ دی.

حمید د شعر ویلو عالي استعداد او مبتکر فکر درلود او د تازه مضمون په پیداکولو کې د مهارت خاوند وو. حمید د خپل ادبي فعالیت په دوران کې داسې رنګینه، ښکلې او په بدیعي ښکلاوو سمباله شاعري وکړه، چې وروستیو دی د موشګاف په لقب وستایه.

عبدالحمید مومند د شعر یو رنګین دیوان لري، چې زیاتره غزلې پکې راغلي دي. یو ترکیب بند ، مخمس، څو قصیده ډوله غزلې او دوې رباعي هم ورسره ملې دي.

عبدالحمید مومند د مولینا غنیمت کنجاهي نیرنګ عشق په روانه او خوږه پښتو مثنوي ژباړلی دی. د حمید ژباړه ازاده ژباړه ده او خورا لوړ ادبي قوت لري. ټول بیتونه یې ۱۸۱۸ دي، په داسې حال کې، چې د اصلي پارسي متن بیتونه ۱۵۰۰ دي. له نیرنګ عشق سربېره عبدالحمید مومند د هلالي چغتایي د شاه و درویش کیسه هم په خوږه او روانه مثنوي ژباړلې ده. حمید دا ژباړه د شاه و ګدا په نامه پر ۱۱۳۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

ه کال بشپړه کړې ده. د حمید ژباړه هم خوږه، خوندوره او هنري ده. پر دېوان، نیرنګ عشق او شاه و ګدا سربېره، ځینو څېړونکو د شرعة الاسلام مثنوي هم د عبدالحمید بللې ده (۱۴: ۲۱۵، ۲۱۶).

د حمید بابا د شعر او شاعرۍ زمانه

د حمید بابا د ژوند ډېره برخه په هند کې د مغلو د واکمنۍ په بهیر کې تېره شوې ده، چې بنسټ یې ظهیرالدین محمد بابر په **۹۳۲** هـ کې اېښی وو او په هند کې د پښتون واکمن ابراهیم لودي په وژلو پیلېږي. له دې واکمنۍ سره د پښتنو مبارزه هم نږدې تر پایه روانه وه چې ستر مبارزین پیر روښان، ایمل خان، دریاخان، خوشال خان ختټك او نور په دې لړ کې د یادولو وړ دي.

که د حمیدبابا د زوکړې نېټه (۱۰۸۰ هـ) شاوخوا وبولو، نو په دغه وخت کې اورنګزیب (۱۰۶۸ هـ - ۱۱۱۸ هـ) د شاه جهان زوی، د هند د مغلي واکمنۍ پر ګدۍ ناست وو. د اورنګزیب د مرګ پر وخت، حمید بابا نږدې څلوېښت کلن وو، هغه په لاندې بیت کې د اورنګزیب مرګ ته نغوته کوي:

څه به شور نه وي د هند په میخانه کې ؟
چې اورنګ څخه د حکم جام نسکور شو

اروانښاد پوهاند صدیق الله رښتین د (۱۱۳۰ هـ) کال شاوخوا د حمیدبابا د شاعرۍ او شهرت زمانه بولي (۲: ۶۱).

په لاندې بیت کې حمیدبابا د مغلي واکمنو د کړنو څرګندویي کوي:

دا څه دور د ګردون راغی وخت نور شو
چې شېوه د عادلانو ظلم زور شو

لاندې بیت هم د یو تاریخي حالت انځور کاږي:

چې د ښکلو د درګاه ګدایي مومي

www.melitahrik.com 0777 400 110

(c) ketabton.com: The Digital Library

هی توبـه د محمـدشاه له سلطنتـه
شهسـوار سنګروال نیـازی د دې بیت پـه اړه وایـي، چـې پـر هنـد بانـدې د احمدشاه بابا د برید پر وخت، هلته محمدشاه واکمن وو، که څېرته همدا محمدشاه وي ؛ نـو دی خـو د احمدشـاه بابـا معاصر دی او تـر دغـه وختـه ممکـــــــــن حميــــــــــد بابــــــــــا ژونــــــــــدی وو (۸: ۱۷۷).

د حمید بابا سبك

سبك عربي نومونه ده، چې د سرو او سپینو زرو د ویلې کولو او تویولو پـه مانا راځي. په اصطلاح کې سبك د ویلو او لیکلو ځانګړي ډول او طرز تـه ویل کیږي. د عربي د سبك په مقابل کې اروپایان د (Style) ویـی کـاروي، که څه هم، چې د ستایل ویی تر سبك ډېر پراخوالی او ارتوالی لـري ؛ ځکـه چې لوېدیځوال د ټولو کړو وړو (لکه نڅا ، رسم او داسې نورو) لپـاره، چـې په یوه ځانګړي او ممتـاز ډول سره وي (Style) کـاروي. د پارسـو پخوانیـو ادیبانو به د سبك پرځای د فن، طرز، سیاق، طریقـه، شېوه اسلوب دا او داسې نور ویي کارول ؛ مګر اوس د سبك نومونه او ویی ډېر دود شـوی دی (۴: ۷۱).

د پښتـو ادبیاتو ګرده څېړونکي او پوهـان پـه دې عقیـده دي، چـې د هنـدي سبك بنسټهونه، په پښتو شاعرۍ کې تـر هرڅـا د مخه عبدالحمیـد مومنـد دود کړي دي او زیار یې ایسـتلی دی. د دغـه ادبـي سبك لـه غوښـتنو سره سم، خو د اعتدال د حد په ساتلو سره، خپله شاعري عیـاره کـړې ده. د دې سبك لـه ځینـو ځانګړنو لـه خپلولـو سـره سره، حميـد د خپـل شعر جولـه پښتني وساتله او دا پـه دې مانـا ، چـې ده پـه دې برخـه کـې منځلاری وو او په منځني ډول یې د هندي سبك بنسټهونه خپل کړل (۱۳: ۳۰۹) .

ادبپوهانو د هندي سبك سترې ځانګړنې داسې ښوولي دي:

۱ – د دغه سبك تابع آثار زیاتره ابهام او پېچلتیا لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – د دغه سبك خاوندانو د خپلو پخوانيو شعري دودونو په پرتله، نويو مضامينو او د تازه فکر د پيداکولو خواته پام کړی دی.
۳ – ايجاز د دې سبك بله ځانګړنه ده. د دغه سبك شاعران ډېرې خبرې په لنډو ويناوو کې څرګندولای شي.
۴ – دقيقو تشبيهاتو او ځانګړو استعارو په دې شعرونو کې ځانګړې وده موندلې ده.
۵ – د هندي سبك پيرو شاعران د خپلو شعرونو د هر شعر په مسرو کې تناسب ساتي. د تقابل، مراعات النظير، مدعا و مثل او حسن تعليل د ادبي صنايعو په پاللو کې ډېر پياوړي دي.
۶ – د دې سبك په شعرونو کې متلونه، ګړنې او سيمه ييز ژبني توکي ډېر کارېږي.
۷ – د دې سبك شعرونه د يو ځانګړي آهنګ او لحن (غاړې) لرونکي دي.
۸ – د دې سبك غزلې زياتره د مينې پر محور چورلي، حال دا، چې تر دې سبك د پخوانيو شاعرانو په شعرونو کې بېلابېل موضوعات څرګند شوي دي . د دې سبك غزلې ځينې موضوعي بېلتون لري او همغږي پکې نه ليدل کېږي.
۹ – د هندي سبك پيرو شاعران زياتره د نکته سنجۍ او مضمون تراشۍ په فکر کې وي او د شعر دودېزو آرونو ته دومره پام نه کوي. د غزلو د بيتونو ډېروالی او د قافيې د تورو تکرار او نور د هندي سبك په پيروۍ رامنځته شوي شعرونو کې ليدل کېږي .
۱۰ – افراط، تفريط، اغراق او مبالغه د هندي سبك په تابع شعرونو کې ډېره ليدل کېږي (۱۴: ۲۱۴، ۲۱۵) .
سيد محی الدين هاشمي د هندي سبك ځانګړنې داسې راپېژني:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – د نویو او بکرو خبرو لپاره هڅه.
۲ – مضمون پنځونه (آفریني).
۳ – د لفظي او معنوي صنعتونو په ډېرې کارونې سره د وینا پېچلتیا او کړکیچ.
۴ – په مبالغه کې غلو او افراط.
۵ – د مضمون او تشبیه د رامنځته کولو لپاره له چاپېریال او شاوخوا څخه ګټنه.
۶ – د ارسال المثل صنعت ډېره کارونه.
۷ – د تخیل زیاته ژورتیا (۱۱: ۹۵).

کوم څه، چې تر ټولو د مخه د حمید بابا په شعرونو کې د پام وړ دي، دادي:
۱ – حمید د هندي سبك پیرو دی او د دې سبك یو ستره ځانګړنه دا وه، چې شاعر به په شاعرانه دنیا کې د عشق یوه افسانوي نړۍ جوړوله او د هغې په بیان کې به یې ډول ډول خیال بافي کوله. د غزل په ډېره برخه کې به د معشوقې د سترګو، ښو، وروځو او قد ستاینه کېده. شاعر به د سترګو په ګولیو لګېدلی یا به د ښو په غشو ژوبل شوی وو او یا به د ښلتون په اور لولپه وو. خو هغه داسې یو شاعر نه دی، لکه د دې سبك نور لاروي، چې د مضمون مانا او موخه په الفاظو کې نغاړي او په مشکل سره ترې مانا اخېستل کېدای شي لکه کاظم خان شیدا.
۲ – د حمید بابا د شعرونو بله ځانګړنه داده، چې هغه د خپل مطلب او مدعا د اثبات لپاره له ارسال المثل څخه کار اخلي. البته نور ادبي او هنري صنایع، لکه تلمیح عارفانه تجاهل حسن تعلیل، استعارې، تشبیه او کنایې کارونه هم د ده د هنر غوره ننداره ده .

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – د حمید د شعرونو بله ځانګړنه داده، چې هغه ته د دغې دورې د نورو شاعرانو پرخلاف کارېدلي تشبیهات ښه نه ایسي او هڅه کوي، چې ډېر نوي او ابتکاري تشبیهات او استعارې بیاموومي او همدارنګه هغه تشبیه او استعارې په خپلو شعرونو کې ځای کړي، چې په پښتني چاپېریال کې دود دي او پښتانه ورسره اشنایي لري.

۴ – د حمید په شعرونو کې نه یواځې نازك خیالي، نادر تشبیهات، استعارې، مبالغې او نورې ادبي پسولنې او یا د شاعرۍ دودیزو نومونو او سېمبولونو، لکه (بلبل، آهو چشم مجنون، لیلا، پتنګ، شمه، شیرین او فرهاد) دود موندلی دی، بلکې د ده د شعرونو بله غوره ځانګړنه داده، چې هغه د ټولنې له ښو او بدوسره سیده اړیکی لري او د پندونو او وجیزو ترڅنګ داسې شعرونه هم لري، چې د ټولنې هر وګړي ته داسې ټولنیزه لارښوونه کوي، چې بنسټ یې پر کار باندې ولاړ وي (۵: ۲۶۹- ۲۷۱).

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړنګ څه ته وايي ؟

تړنګ هغه ژبنی یوون دی، چې دوه یا له دوو ډېر ژبني یوونونه، ویې او توکي سره ونښلي او یوویی او یا یومانیز جوړښت ترې جوړ او ځانله مانا ونښندي (۳: ۲۹).

تړنګ د هغو دوو یا ډېرو (خپلواکو او ناخپلواکو) وییونو او ګړونو یو ځای کېده دي چې رغنده توکي يې يو له بله سره پښوییز اړيکی ولري يا د دوو يا ډېرو خپلواکو او ناخپلواکو ګړونو غونډ دی، چې برخې يې يو له بل سره پښوییز اړيکی ولري. د تړنګونو د څېړني او لوستنې څخه داسې څرګندېږي، چې تړنګونه د مانا او جوړښت له مخې بېلابېل ډولونه لري.

د تړنګ ځانګړنې:

۱ – تړنګ له دوو يا ډېرو خپلواکو او ناخپلواکو ګړونو او وييونو څخه جوړېږي.

۲ – په تړنګ کې یوویی د بل تابع ګرځي.

۳ – په تړنګ کې د وييونو ترمنځ غونډله پوهيز اړيکی تينګېږي.

۴ – تړنګ تر ويي پراخ او ترښتي مانا څرګندوي.

۵ – د غونډلې او تړنګ ترمنځ توپير او بېلوالی اړين دی (۱: ۳۹،۴۱).

د تړنګ ډولونه:

په پښتو کې تړنګونه لومړی په دوو ډلو وېشل کېږي، چې هره ډله بيا نورې برخې لري، هغه دوې ډلې دادي:

الف - نوموال تړنګونه:

هغه تړنګونه دي، چې د تړنګ آره او بنسټيزه برخه يې نوم وي او دغه تړنګونه په غونډله کې د ايښي او په نوموالـه غونډلـه کې د ايښوني په برخه کې راځي.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوموال تړنګونه دا لاندې ډولونه لري:

۱ - تولي تړنګونه:

دا هغه تړنګونه دي، چې د یو نوم اړوندتیا بل نوم یا نومځري سره شوې وي. د پښتو ژبې په تولیزو تړنګونو کې یو تولنومی او بل تولنوم راځي.

تولنوم له تولنومي څخه وروسته راځي. جوړښت یې په دې ډول دی:

تولوییکی (د) + نوم + نوم، د + تولنومی + تولنوم: د کابل ښار

تول تړنګ د مانا له مخې د لاندې موخو لپاره راځي:

- د تول او تړاو لپاره: د ښوونځي نجونې.
- د ځانګړتیا لپاره: د کندوز ختڼکې.
- د ورته والي لپاره: د سترګو تور، د عقل لاس.
- د څرګندتیا لپاره: د ازادۍ څلی.
- د ظرفیت لپاره: د تېلو بوتل، د اوبو ګیلاس.
- د وړتوب لپاره: د دوستۍ وړ.

۲ - ستاینوم تړنګونه:

دغو تړنګونو ته، چې په عامه توګه ستاینوم تړنګونه وایي، هغه تړنګونه دي، چې د یو نوم یا نومځري د اکر څرګنوالی د ستاینوم له لارې څرګند او وښوول شي، لکه: ښکلی ښار، زیړ ګل....

په پښتو کې ستاینوم تړنګونه داسې جوړېږي:

(ستاینوم + نوم) (نوم + نوم) (نوم + ستاینوم) (نوم + کړول) (نوم + کړ ستاینوم)

(ستاینوم + ستاینوم)

۳ - شمېر تړنګونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ترېنګونه دي ، چې له شمېر او نوم یا شمېرنوم او شمېرلي څخه رغېدلي وي. جوړښت یې داسې دی: شمېرنوم + نوم.
په پښتو ژبه کې شمېرنوم له خپل شمېرلي څخه مخکې راځي، لکه: دوه قلمونه، یو کور پینځه خونې.

۴ - کړول ترېنګونه:

هغه ترېنګونه دي، چې د جوړښت بنسټي او آر توکي یې کړولونه وي. دا ترېنګونه د بېلابېلو مانااوو د څرګندونې لپاره له ځینو نورو وییونو (ټینګار، شمېرنوم، نوم سربلونه او اوستربلونه) سره یو ځای کېږي او ټول ترېنګ یې د کړول په توګه په غونډله کې کارېږي او په لاندې بڼو جوړېږي:
الف - کړول + کړول = کړول ترېنګ، لکه: هلته دلته، ښکته پورته، لاندې باندې او نور.
ب - نوم + نوم = کړول ترېنګ، لکه: غرونه غرونه، ځولۍ ځولۍ، کوټې کوټې، دلۍ دلۍ.
ج - ستاینوم + ستاینوم = کړول ترېنګ، لکه: پټ پټ، غټ غټ، نیم نیم ، لوی لوی.
د - شمېرنوم + شمېرنوم = کړول ترېنګ، لکه: پینځه پینځه، یو یو، شل شل.
ه - شمېرنوم + شمېرنوم + نوم = کړول ترېنګ، لکه: یو دوه ورځې، دوه درې قلمونه.
و - ستاینوم + کړول = کړول ترېنګ، لکه: ډېر نږدې، ډېر ژر.
ز - نومځری + نومځری = کړول ترېنګ، لکه: څوك څوك، کوم کوم.
ح - ستاینوم + ستاینوم = کړول ترېنګ، لکه: ډېر ښه، ډېر هوښیار.

۵ - ټینګار ترېنګونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پښتو کې دا ډول ترنګونه له دوه همغږو او همهانيزو وييونو څخه رغېدلي دي. دري ډولونه لري:

۱ – چې يو ويی په ترنګ کې کټ مټ بيا راشي.

۲ – چې يو ويی په لږ بدلون سره بيا راشي. لکه: ډز ډوز، تك ټوك، درب دروب، سم دم.

۳ – چې په دويم ويي کې دلومړي توري پرځای (م) (پ) (ب) يا (و) راوړل شوي وي لکه: غنم منم، خرپر، پتي متي.

۶ – وييك ترنګونه:

دې ته څکه وييك ترنګ وايي، چې له وييکو او نوميز مرکز څخه جوړ شوي وي. په دې ترنګونو کې نوميز مرکز، نومځری، ستاينوم يا کوم بل نوميز ترنګ وي. په دې ډول ترنګونو کې وييکي له نوم څخه وروسته او هم د مخه کارېدای شي، لکه: په کور کې، تر کابل پورې او نور.

ب – کړ ترنګونه:

هغه ترنګونه دي، چې ستره مرکزي او آره برخه يې کړونه وي. دغه ډول ترنګونه تر ډېره په غونډله کې د ايښوني برخه جوړوي.

کړ ترنګونه پښوييزه مانا هم څرګندوي او په ځانګړې توګه يوه غونډله هم ګڼل کېدای شي.

په پښتو کې کړ ترنګونه په لاندې ډول جوړېږي:

- نوم + کړنومی = کړ ترنګ، لکه: کتاب لوستل، ليك ليکل، په لار کې درېدل.
- کړنومی + کړ = کړ ترنګ، لکه: غوښتل کوم، رټل کوي او نور.
- کړول + کړ ترنګ = کړ ترنګ، لکه: عادلانه چلند کول.
- نوم + مرستيال کړ = کړ ترنګ، لکه: انسان يم.
- ستاينوم + مرستيال کړ = کړ ترنګ، لکه: جوړ يم.
- کړول + مرستيال کړ = کړ ترنګ، لکه: لرې يم، نږدې يم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- شمېرنوم + مرستیال کړ = کړ ترنګ، لکه: یوه ده، دوې دي.
- د یم، وم. مرستیال کړونه + کړونه یا کړ ستاینوم = کړ ترنګ، لکه:

راغلـــــــــــــــــــــــــــــــــــی یـــــــــــــــــــــــــــــــــــم
ګرځېدم، راغلی وم، ګرځېدلی یم .

لنډه دا، چې په دې برخه کې د پښتو ژبې ډېر کړوال جوړښتونه کړ ترنګونه جوړولای شي. د ټولو بېلګې راخېستل د دې لنډې تنګې لیکنې پـــــــــــــه اډانـــــــــــــه کـــــــــــــې نـــــــــــــه ځایېږي (۱۲: ۷۴ - ۷۷).

غونډ یا ترنګ د غونډلې د آرو او یا مرستیالو ټوکونو (نومونو، کړونو او ستاینومیزو کړولونو او وییکو) یو سست وییغونډ یا ترنګ دی. داسې چې رغنده توکي یې سره خپلمنځي پښوییز اړیکي پالي او شننوړ دي، خو د غونډلې دننه د یوه یوون یا واحد (Syntagm or Tagmeme) په توګه ناشنوني بلل کیږي او له نورو رغندو یوونو(Components or Constituents) سره یې پښوییز تړاو شتوالی لري. نه دا چې هر رغنده توك یې دغه راز اړیکي پرکار واچوي. په بله ژبه، یو عادي غونډ له تړښتي پلوه یو سست ترنګ بلل کیږي او هغه دا، چې رغنده ټوکونه (کړونه، وییونه او وییکي) یې په خپل منځ کې د پښوییز ادلون بدلون منونکي دي. هم د نحوي توکو لکه تولي سربل (د) او داسې نورو توکو د خوندییېنې او هم د اوډون او سمون، پېر د اغېزمننې له مخې. هر ګوره، خج،آهنګ او نور بشپړاند " نازنځیري " توکونه یې سره زیاتره یووالی لري او پر هماغه غوره یا وروستي توك یې ټیکاو مومي (۶: ۲۲۳).

په شعري کره کتنو کې دا زیاته دود ده، چې وایي: پلانی شاعر خورا ښه او ښـــکلي

((ترنګونه)) هم کارولي دي. په دغه تړاو استاد اسدالله غضنفر لیکي: په ترنګ کې چې له دوو یاتر دوو له ډېرو وییونو رغېږي، یوه نوې مانا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مومو. تړنګونه پر څلورو ډولونو وېشلای شو: تولي، ستایوال، ورتنیز (تشبیهي)او استعاري تړنګونه. د پښتو پخوانو شاعرانو به تړنګونو ته ډېر پام نه کاوه. په شلمه پېړۍ کې د هنر دې اړخ ته پام وشو.
دلته ((تړنګ)) د وییپوهنې او بیا وییرغاونې(Word formation) په جاج نه، بلکې د غونډله پوهنې(نحوې) په جاج کارول کېږي او له همدې اړخه د ژبپوهنې په نومونه کې نحوي تړنګونه ، په بله وینا ، غونډونه (عبارتونه، فقرې) بلل کېږي. په دې توګه لومړي ډول ته (غونډله پوهیز یا نحوي تړنګ) ویل کېږي او دویم ډول ته (وییز یا لغوي تړنګ). لومړی ډول د دوو یا زیاتوو ییونو او وییکو یوه ټولګه ده، چې په یوه غونډله کې د یوه شننوړ او ونجوړ یوون په توګه یو ټاکلی پښوییز او مانیز چار پرځای کوي، په نورو ټکو، یوه غونډله لومړی پر غونډونو وېشل کېږي، لکه (سپوږمۍ او زمری، د مازیګر پر درېو بجو په ملي بس کې، یوه ستراډبي بنډارته، ځي) غونډله. وییز تړنګ بیا له دوو یا زیاتو وییونو او وییکو څخه داسې رغښت مومي، چې نه یواځې شننوړ او ونجوړ نه وي ، بلکې پر دې سربېره یې بېلابېل رغنده توکي له غونډله پوهیز پلوه د یوه یواځیني خج او (پېر: آر، اوښتی) اړوند تابع وي، لکه: پیمخی، سترګوړی، تمځی، ژبپوهنه، کتنپلاوی، له اوښکو ډکې سترګې، ژب-ساپوهنه....
په دې لړکې شعري غونډونه یا ((تړنګونه)) هم د نورو غونډونو غوندې تر هرڅه له مخه د اړوندو غونډلو د یوونونو په توګه، د جولیز، غونډله پوهیز جوړښت، چار و مانا له مخې په پام کې نیول کېدای شي او هله بیا له شعري- هنري پلوه ؛ او داچې له آره غونډله پوهیز غونډونه دي، نو اړینه نه ده، چې تل دې رغنده توکي یواځې خپلواك وییونه وي، بلکې لکه له مخه چې ورته نغوته وشوه، ناخپلواك هغه (وییکي: د ، له، په، پر، تر، سره، لاندې باندې، کې، پورې، پسې او...) هم رانغښتای شي او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې لړ کې د همدغو څلورګونو ترړنګونو((توالي اضافات)) چې په دوديزو ادبي فنونو کې ويار بلل کېده، اوس يې په ښېګڼو کې شمېرل کېږي.
دادی، دلته يې څو بېلګې وړاندې کېږي:
برندې سترګې، لکه: د اسمان ستوري، په سترګو سترګو کې، پر بلې ولاړه نجلۍ، سر پر زنګون، د وختو د اسوېلو تر سيوري لاندې، پر وربښمين بستر د ناز، د لمر په څنو کې، د ښېراز باور ګوګل، د ګل او بلبل په ژبه، بادونو لولنګرو، د کرلو پرنده‌و وينو د ګلمينو ګلبڼونه د سپېدو د خزانزمولو سپېدارونو شنه خوبونه.
هرګوره،استاد غضنفر شعري ترړنګونه په څلورو نومېرلو(مشخصو) ډولو تـــــــــــــــــــــولي، وصـــــــــــــــــــــفي
تشبيهي او استعاري هغو کې رالنډ کړي، چې هغه هم د نوموالوغونډونو يوه برخه رانغاړي.که نه يوائې په نوموالو کې تولي داپېنځه ډوله دي همداسې توصيفي، بدلي، عددي، متممي قيدي... او ورپسې فعلي ډولونه هم همداسې درواخله .
په هره توګه، د ترړنګونو هماغه ساده ډولونه هم ، چې د دوو خپلواکو(ساده يا مشتقو) وييونو تر څنګ له تولي(د) پرته پکې نور وييکي دومره برخه نه اخلي، تر يووستويو وييونو څخه د شعري انځورونو (اېماژونو)، په ټوليز جاج، د ((شعريت)) لپاره ښه ترا ليارو هوارولای شي او د ژبني پوتنسيال د آر له مخې يې زېږون ناپايه (نامحدوده) دی، په بله وينا ، شاعر يې له اړتيا سره سم هرڅومره ډېر رامنځته کولای شي او هېڅکله له تنګسې سره نه مخا مخېږي.
استاد غضنفر هڅه کړې، د جيلاني جلان د شعر دارزونې په ترڅ کې هماغه څلور ډوله رابرسېره کړي:

د مازيګر په (پر) زېړ جبين به ګل ګل وکړل شي
دا ځوان ګودر به اوس د نجونو په مذهب غرېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته زیړ جبین وصفي تړنګ دی. د مازیګر زیړ جبین، استعاري تړنګ دی. ځوان ګودر هم استعاري تړنګ دی. مانا داچې ګودر له انسان سره تشبیه شوی دی. بیا د تشبیه یو اړخ یاني مشبه به (چې دلته انسان دی) حذف شوی او یواځې یوه ځانګړنه یانې ځواني یې یاده شوې ده او د نجونو مذهب تولي تړنګ بولو، ځکه مذهب تولنوم او نجونې تولنومی دی.

متل دی وایي، د شال او شړۍ نه سره کېږي، خو په پکتیا کې شړۍ ښکلی او رنګین لباس دی. جلان وایي:

دې ته سور غرور هم ګونډه ماتی شي، سجدې کوي
دا د پسرلي شړۍ د لمر په (پر) اوږو ښـخـه ده

دلته سور غرور وصفي تړنګ (غرور) ستایلی او (سور) ستاینوم دی او د لمر اوږې استعاري تړنګ دی. د ښاغلي جلان شاعري له استعاري تړنګونو مالامال ده. د ده تړنګونه کابو ټول د ده خپل دي.

ژبپوهان وایي، چې په ځینو ژبو کې تړنګ جوړول اسانه دي، خو په ځینو نورو کې اسانه نه دي.... جلان د نوي انځور د جوړولو لپاره، د مانا رسولو لپاره او بل د تناسب لپاره تړنګونو ته مخه کوي. دی وایي:

زموږ د کلي له اسمانه هر چا کړې ولجه
چا ترینه لیو کې سپوږمۍ وړې چا لمر وړی دی

دلته د کلي د اسمان تړنګ په وریسې مسره کې له لمر و سپوږمۍ سره هم د انځور په بشپړولو کې برخه اخلي، هم تناسب زېږوي.

دا خبره چې تړنګ جوړول په پښتو کې د نورو ژبو اوبیا پارسي هومره اسان نه دي، سمه نه ده، ځکه، لکه پر همدې ځپرکي چې رڼا واچول شوه، هره ژبه ((یو ناپایه رغاونیزه وړتیا او پوتنسیال لري))، دا بېله سکالو ده، چې په پښتو او بیا شعر و ادب کې له دغه پټ توانه د نورو او بیا پارسي ژبې هومره کار یا ګټه اخېستل شوې نه ده! (۷: ۲۶۱- ۲۶۴).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حمیدبابا د ژوند ، شاعرۍ اوشاعرانه تړنګونو په اړه د لنډو مالوماتو له وړاندېینې وروسته خپلې اصلي موضوع ته ورځو چې په لاندې ډول ده:

www.melitahrik.com 0777 400 116

د حمیدبابا په شعرونو کې شاعرانه تړنګونه

- وړې سترګې:

په پورتني ستاینوم تړنګ کې (وړې) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی. همدارنګــــــــــــه د (عشق مې) په تول تړنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی (مې) تولنوم دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

که مې نه زمویې په ویار د وړو سترګو
مې د عشق په میخانه کې د مجاز را

(۱۰ : ۱)

- د عشق کبر وناز:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (کبر و ناز) تولنوم دی. په لاندې بیت کې کاربدلی:

چې مې نه وي سرکوزی چاته بې ښکلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لـه دولتـه د عشـق هسې کبر و نـاز را
(۱۰: ۱)

- د ګړۍ مېلمنه ورا:

په پورتني تړنګ کې (مېلمنه ورا) ستاینوم تړنګ دی (مېلمنه) ستاینوم او (ورا) ستایلی . ټول (د ګـړۍ میلمنـه ورا) تـول تړنـګ دی (د) تولوییکی (ګړۍ) تولنومی او (مېلمنه ورا) تولنوم دی.

بېهوده يې زړه تړې په ډنګ پورې
د ګړۍ میـلمنه ورا ده دا دنیـــا
(۱۰: ۴)

- د هلکو تماشا:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (هلکو) تولنومی او (تماشا) تولنوم دی.

مناسب نه دي ورتله د لویو خلکو
د هلـکو تمـاشـا ده دا دنیـا
(۱۰: ۴)

- د عشق لاعلاج رنځ:

په پورتني تړنګ کې (لاعلاج رنځ) ستاینوم تړنګ دی (لاعلاج) ستاینوم (رنځ) ستایلی . همدارنګه ټول تړنګ تولي هم دی (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (لاعلاج رنځ) تولنوم دی. بلخوا، تشبیهي تړنګ هم دی (عشق) مشبه (لاعلاج رنځ) مشبه به او ګډه ستاینه یې (د درملنې او علاج نشت) دی. د (بې دمه بې جړې منګور) په ستاینوم تړنګ کې (بې دمه او بې جړې) ستاینومونه او (منګور) ستایلی دی.

دا د عشق لاعلاج رنځ دی نه پوهېږم
که بې دمـه بې جړې منګور دی دا
(۱۰: ۶)

- د عشق سیاه رویي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (سياه رويي) تولنوم دی. د (کښېدې انځور) په تول تړنګ کې (د) تولوييکی (کښېدې) تولنومی (انځور) تولنوم دی.

هېڅ د عشق په سياه رويۍ مه زهيرېږه
د ژوندون د کښېدې انځـور دی دا
(۱۰: ۶)

- د زړګي ولې / ولۍ:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (زړګی) تولنومی (ولې/ ولۍ) تولنوم دی. بيا يو استعاري تړنګ دی (زړګی) قرينه (ولې) مستعارمنه (زګونه) مستعارله او (اوږدوالی، نری والی، جوړښت او نهيلي) وجه جامع ده. بلخوا (د زړګي ولۍ ربېل کېدل) يوه ګړنه او مانا يې (زحمت او کړاو رسېدل او ځورېدل) ده. د (کرېږ وروځې) ستاينوم تړنګ کې (کرېږ) ستاينوم او (وروځې) ستايلی دی.

چې ربېي مې بې صرفې د زړګي ولې
کرېږ وروځې دې د يار که لور دی دا
(۱۰: ۶)

- د عشق تور:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (تور) تولنوم دی. د (سرتورېدل) تړنګ يوه ګړنه ده، د نارينه لپاره د (سپکاوي او شرمېدو) او د ښځو لپاره د (کونډتون او بې مېړه کېدو) په مانا ګړنه، بلکې انګېرنه ده.

که سرتور د عشق په تور شې مه شرمېږه
د جملـه بديـو سـر پېغـور دی دا
(۱۰: ۶)

- د تورو سترګو تور:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني ترړنګ کې (توري سترګې) ستاينوم ترړنګ دی (تور) ستاينوم او (سترګې) ستايلی ، ټول ترړنګ تولي دی (د) تولوييکی (توري سترګې) تولنومی او (تور) تولنوم دی. بلخوا دا يوه ګړنه او مانا يې (محبوب ، معشوقه) ده، ورسره بله انډول ګړنه (د زړه سر) ده.

چې په تله د سر و مال راځخه نه ځي
واقعې د تورو سترګو تور دی دا
(۱۰: ۶)

- د عشق غم:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (غم) تولنوم دی.

چې يې زه له خپله غمه په امان کړم
د عشق غم دی که زما غمخور دی دا
(۱۰: ۶)

- د ښادۍ ستريوښې:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی(ښادي) تولنومی او (ستريوښې) تولنوم دی.

داچې ژاړي عاشقان ظاهر له غمه
د ښادۍ ستريوښې کاندي په دا
(۱۰: ۷)

- بې وياره وصل:

په پورتني ستاينوم ترړنګ کې(بې وياره) ستاينوم او (وصل) ستايلی دی.

چې ادا کا ورته يار بې وياره وصل
ځان ته وايي عاشقان هالـه ادا
(۱۰: ۷)

- د سمنبر پتون:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (سمنبر) تولنومی (پتون) تولنوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی، بیا ورتنیز یا تشبیهي ترنګ دی (سمنبر) مشبه به (پتون) مشبه (جوړښت ، پوستوالی او نرموالی) یې ګډه ستاینه ده.

چې شبنم غوندې شبګیر واخیست په سر ما
کېښود سر په پتانه د سمنبر ما
(۱۰: ۸)

- د حاتم د داد نغمه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (حاتم او داد) تولنومی او (نغمه) تولنوم دی. بلخوا، استعاري ترنګ هم دی (داد) قرینه (نغمه) مستعارمنه او (اوازه، خبرې) مستعارله دی. په همدې بیت کې د (غوږ درنول) ګړنه هم شته چې مانا یې (د چا خبره اورېدل) ده. د (صبر ګوهر) په تول ترنګ کې (د) تولوییکی (صبر) تولنومی او (ګوهر) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترنګ هم دی (صبر) لوازم (ګوهر) مستعارمنه او (ثمره) مستعارله دی.

د حاتم د داد نغمه وربانده ناورم
چې درانه کړه غوږ د صبر په ګوهر ما
(۱۰: ۸)

- د زړه سترګې:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی (سترګې) تولنوم دی. بلخوا (د زړه په سترګو کتل) ګړنه او مانا یې (په ځیرتیا او دقت چاته لیدل) ده. همدارنګه د (زړه سترګې کېدل) بله ګړنه او مانا یې (ډېر ګران او خوږ، زړه ته رانږدې) ده.

د دنیا اهل دول د زړه په سترګو
واړه ولید تر ځان خوار و بتر ما
(۱۰: ۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ترکو منګولې:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (ترکو) تولنومی او (منګولې) تولنوم دی. د (پر زړه ګرځېدل) ترنګ ګړنه او مانا یې (یو څوك یا څه یادېدل، په زړه ورېدل) ده. د (حنا لړمون) شعري ترنګ کې (د) تولوییکی (حنا) تولنومی (لړمون) تولنوم دی.

چې منګولې یې د ترکو په زړه ګرځي
ډوب په وینو کې لړمون شه د حنا
(۱۰: ۹)

- د عشق تېغ:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی (تېغ) تولنوم دی، بیا تشبیهي ترنګ دی (عشق) مشبه او (تېغ) مشبه به او ګډ صفت یې (څورول، په عشق او تېغ خوړلو کې د یو درد احساس) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

چې یې زړه د عشق په تېغ سوری سوری شي
لاعلاج کاندي فریاد لکه سُرنا
(۱۰: ۹)

- د خلوت عزیزان:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (خلوت) تولنومی او (عزیزان) تولنوم دی. د (ترکو کندی) بل تول ترنګ دی چې (د) تولوییکی (ترکو) تولنومی او (کندی) تولنوم دی. (زړه بد بېدل) ترنګ ګړنه او مانا یې(خپه کېدل، خوا بد بېدل) ده.

د خلوت له عزیزانو مې زړه بد شه
ځان مې وشماره د ترکو په کندي بیا
(۱۰: ۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د خط اره:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکى (خط) تولنومى او (اره) تولنوم دى. بلخوا تشبيهي تړنګ هم دى (خط) مشبه (اره) مشبه به او ګډه صفت يې (يو ډول اغېز) دى.

وابه نه ړوم نور مخ له ساده رويو
كه د خط اره مې كښېږدي په تندي بيا
(۱۰:۱۰)

- د عشق طاعونى رنځ:

په پورتني تول تړنګ کې (طاعوني رنځ) ستاينوم تړنګ (طاعوني) ستاينوم او (رنځ) ستايلى دى (د) تولوييکى (عشق) تولنومى او (طاعونى رنځ) تولنوم دى. همدارنګه تشبيهي تړنګ هم دى (عشق) له (طاعوني رنځ) سره تشبيه شوى دى (عشق) مشبه (طاعونى رنځ) مشبه به او (سرغړونه، ظلم او ستم) يې ګډه صفت دى.

چې د عشق طاعونى رنځ د حميد مل شو
ژر به ښخ شي په هډيره کې د ماشو
(۱۰:۱۰)

- د ګوندى زړه:

پورتنى تړنګ تولي دى (د) تولوييکى (ګوندي) تولنومى او (زړه) تولنوم دى.

د ګوندى زړه ترينه صبر کړه ناصحه !
له رندى سره حميد شه سوګندي بيا
(۱۰:۱۰)

- د زړه سترګې، غوږ:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکى (زړه) تولنومى (سترګې او غوږ) تولنوم دى.

ستور د سر په سترګو غوږ اروي همويني

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستړکې غـوړ بـویـه د زړه بینـا شنــوا
(۱۰: ۱۱)

- د ښو غشي:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (باڼه/ ښو) تولنومی (غشي) تولنوم دی. همدارنګه دا ترنګ تشبیهي هم دی (باڼه) مشبه (غشي) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت او د اغېز یورنګي) ده. په لاندې بیت کې یې وګورئ:

که هر څو د ښو غشي کاږه ولي
یو له نښې د زړه نه درومي خطا
(۱۰: ۱۲)

- توبه په تندي ماتېدل:

د پورتنۍ ګړنې مانا (ټکنی کېدل، پښېماني) ده.

سل توبې کا د زاهد په تندي ماتې
پرې به نړدي په شېخۍ کې څه ویسا
(۱۰:۱۲)

- د محبت ناکردې:

پـه پـورتني تـول ترنـګ کـې (د) تولـوییکی (محبت) تولنـومی او (نـاکردې) تولنوم دی.

ناکـردې د محبت وسړې ورکـا
په یوه لاس کې پیاله په بل همسا
(۱۰: ۱۳)

- د پرهېز پخته کاري:

پـورتني ترنـګ تـولي دی (د) تولـوییکی (پرهـېز) تولنـومی او (پخته کـاري) تولنـوم دی. د (عشـق زورمنـدي) تـول ترنـګ کـې (د) تولـوییکی (عشـق) تولنومی او (زورمندي) تولنوم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پرهېز پخته کاري شوه راته خامه
چې د عشق په زورمندۍ شوم شناسا
(۱۰: ۱۳)

- کاږه بانه:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (کاږه) ستاينوم او (بانه) ستايلی دی.

زه حميد کږو بڼو د ترکو غوښ کړم
په نصيب خطا ګوزار لګي رسا
(۱۰: ۱۳)

- آهو چشمه:

پورتنی ترنګ يو ترښتي ستاينوم دی، په لاندې بيت کې ستايلی هغه دی، چې د هوسۍ په څېر سترګې لري. خو په شعر کې څرګند نه ښکاري.
(زړه وړل) ترنګ پکې ګړنه او مانا يې (مينېدل او عاشقېدل) ده.

آهو چشمو وړی زړه که هر څو بولم
نه مني لکه آهو بلل زما
(۱۰: ۱۳)

- ګلرخ:

په پورتني ترنګ کې (ګل) له (رخ) سره تشبيه شوی (ګل) مشبه به او (رخ) مشبه دی. ګډ صفت يې (ښکلا) ده.

چې مې خيال شته د ګلرخو په ليمو کې
ګل ته نه دي مناسب کتل زما
(۱۰: ۱۴)

- د ښکليو در:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (ښکليو) تولنومی او (در) تولنوم دی.

مرم که ژوم سر زما، د ښکليو در دی
نشته ځای بې دغه دره بل زما
(۱۰: ۱۴)

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ناکسو تروه ترخه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (ناکس) تولنومی او (تروه، ترخه) تولنوم دی. ددې ترخنګ (تروه ترخه ورل) ګړنه او مانا يې (سپکې سپورې اورېدل، سرکوزول) ده.

ورې هزار تروه ترخه د ناکسانو
وايه ولې په يوه نمرې حلـوا
(۱۰: ۱۵)

- لاس تر زنې کېدل:

د پـورتنی ګړنې مانـا (نهيلـی، هـېښ و حيـران) ده. همدارنګـه د (لاس اوږدول) ګړنې مانا (ګدايي او سوالګري) ده.

چې په سوال اوږدوې لاس چاته حميده !
ښــه يـې ورې لاس تـر زنـې بې نـوا
(۱۰: ۱۶)

- بې ادبه سترګې:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (بې ادبه) ستاينوم او (سترګې) ستايلی دی.
د (وچولی غوټه کول) ګړنې مانا (قهرېدل، غوسه کېدل، تندی ترېوول) ده.

هېڅ ادب مې بې ادبه سترګې ناخلي
که هر څو کا وچولی غوټه اديب زما
(۱۰: ۱۶)

- د غم لښکر:

په پورتني تول ترنګ کې(د) تولوييکی (غم) تولنومی (لښکر) تولنوم دی .
په لاندې بيت کې يې وګورئ :

لا مې زيات آه و فرياد د غم لښکر کا
خېژوي مې فوج په سر زما نقيب زما
(۱۰: ۱۶)

- شوخې سترګې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورتنی تړنګ ستاینومیز دی (شوخې) ستاینوم او (سترګې) ستایلي دی.

سل ځله که قصد و کا نرګس په شوخو سترګو
هېڅ په هسکو سترګو کتی نه شي روی د ستا
(۱۰: ۱۸)

- هسکې سترګې:

په پورتني ستاینوم تړنګ کې (هسکه/ هسکې) ستاینوم او (سترګې) ستایلي دی.

سل ځله که قصد و کا نرګس په شوخو سترګو
هېڅ په هسکو سترګو کتی نه شي روی د ستا
(۱۰: ۱۸)

- د هجر غم:

پورتنی تړنګ تولي دی (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (غم) تولنوم دی.

غم د هجر کړم په وصل کې نابناده
په شربت کې خاورې مه شه ګول د چا
(۱۰: ۲۰)

- د مینې ډول:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (مینه) تولنومی او (ډول) تولنوم دی.

له وهلو به يې شرم څوك په څه کا
چې په غاړه شي د مينې ډول د چا
(۱۰: ۲۰)

- سرې شونډې:

پورتنی تړنګ ستاینومیز دی(سرې) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی.

دغه واړه ستا دسرو شونډو اثر دی
چې مونده شي د یمن تاثیر له ما
(۱۰: ۲۱)

- د وفا رسم و رواج:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (وفا) تولنومی او (رسم و رواج) تولنوم دی.

څو ترې زه رسم رواج د وفا غواړم
هومره لا راسره کړي جور و جفا
(۱۰: ۲۱)

- سپین لېمه:

په پورتني ستاینومیز ترڼک کې (سپین) ستاینوم او (لېمه) ستایلی دی. د دې ترخنګ د (لېمه سپینېدل) ګړنې مانا (ډېره ژړا) ده. همدارنګه (توره بلا) ستاینومیز ترڼک چې (توره) ستاینوم او (بلا) ستایلی دی. همداسې د (توره بلا پسې کول) ګړنې مانا (څوك بې ارزښته ګڼل او بې پروايي) ده.

ما په یار پسې لېمه په ژړا سپین کړه
یار په ما پسې کوي توره بلا
(۱۰: ۲۲)

- د قامت خیال:

پورتنی ترڼک تولي دی (د) تولوییکی (قامت) تولنومی او (خیال) تولنوم دی.

هسې زه ستا د قامت په خیال تکیه کړم
هر نفس لکه موسی کړه په عصا
(۱۰: ۲۲)

- د عشق رنځ:

پورتنی ترڼک تولي دی(د) تولوییکی (عشق) تولنومی (رنځ) تولنوم دی، بیا تشبیهي ترڼک دی (عشق) مشبه او (رنځ) مشبه به، ګډ صفت یې (ځپل، ځورول او رنځول) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

نه سړی ورځنې مري نه ترې رغېږي
خدای دې څوك د عشق په رنځ مبتلا نه کا
(۱۰: ۲۳)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د هجر اند ښنه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (هجر) تولنومی او (اند ښنه)تولنوم دی. د (خوا له کمره لګېدل) ګړنې مانا (ځورېدل او کړېدل) ده.

اند ښنه چې دې د هجر را په خوا شي
په هيبت مې لـه کمره لګي خوا
(۱۰: ۲۳)

- د خوبانو د خندا لايق:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (خوبان او خندا) تولنومی او (لايق) تولنوم دی. همدارنګه د (له عقله پلی) ګړنې مانا (ډېربې عقل) ده. بلخوا، يو وييکترنګ (ارتباطي ترکيب) هم دی، ځکه له آداتو څخه (له) پکې راغلی دی.

د خوبانو دخندا لايق به نه شي
څو يې عشق له عقله پلی جولاته کا
(۱۰: ۲۳)

- د حسن ازبکي:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (حسن) تولنومی او (ازبکي) تولنوم دی. د (صبر خونه تالاکېدل) ترنګ ګړنه او مانا يې (د بې صبرۍ پای او انتها، نه صبرېدنه، بې صبري) ده. د (صبر خونه) بل شعري تول ترنګ دی (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (خونه) تولنوم دی.

نه منمه ازبکي د هغه حسن
څو زما د صبر خونه تالانه کا
(۱۰: ۲۳)

- د خط توره:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولنومی (خط) تولنومی (توره) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترنګ دی (خط) مشبه او (توره) مشبه به، ګډ صفت يې

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

(اغېز او پرېکول) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

شا به نه کا مفت خواره وښکلي مخ ته
څو یې سر ته د خط توره تر ملا نه کا
(۱۰: ۲۴)

- د صبر قلا:

په پورتني شعري تول تړنګ کې (د) تولوییکی (صبر) تولنومی او (قلا) تولنوم دی.

محبت اسماني تندر دی ناصحه !
هېڅ فایده ورته د صبر قلا نه کا
(۱۰: ۲۴)

- د آه اور:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (آه) تولنومی (اور) تولنوم دی، بیا تشبیهي تړنګ دی (آه) مشبه او (اور) مشبه به ، ګډ صفت یې (ګرموالی) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

که هر څو یې لوغړن د آه په اور کړي
څوك به خوی له (د) کج روی د فلك نور کا
(۱۰: ۲۴)

- د شبنم ژړا:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (شبنم) تولنومی (ژړا) تولنوم دی، همداسې یو استعاري تړنګ هم دی (ژړا) قرینه (شبنم) مستعارمنه او (څاڅکی) مستعارله (نرمښت او رنګ او نور جوړښت) یې د جامع وجه ده. په لاندې بیت کې یې وګورئ:

یو د بل په درد و غم خوښ و خرم کا
د شبنم په ژړا ګل په خندا خور کا
(۱۰: ۲۴)

- د تېکی شنه نمري:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني ترنګ کې (شنه نمري) ستاینوم ترنګ دی (شین/ شنه) ستاینوم (نمري) ستایلی دی. همداسې تول ترنګ هم دی (د) تولوییکی (تهګۍ) تولنومی او(شنه نمري) تولنوم دی. د دې ترخنګ (د تهګۍ شنه نمري اغوستل) یوه ګړنه او مانا یې (مکر حیله، دروه، درغلنه) ده. بله ګړنه (برګ و بور کېدل) ده، مانا یې (رعب او هیبت غورځول) ده. د دې ترخنګ (خرکېدل) بله ګړنه او مانا یې (ګرمېدل او ملامتي) ده.

کله واغوندي شنه نمري د تهګۍ
کله خړ شي ځان له قهره برګ و بور کا
(۱۰: ۲۴)

- د مظلوم اوښې:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (مظلوم) تولنومی او (اوښې)تولنوم دی.

چې یې ختې د مظلوم په اوښو کېږي
دغه کور به زمانه د ظالم ګور کا
(۱۰: ۲۵)

- زړه تورول:

پورتنی ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (اړیکې پریکول، بدول ، زړه مړېدل) ده. همدارنګــه (مخ بل لور ته کول / مخ اړول) بله ګړنه ده چې مانا یې (بې وفایي، ناپامي، بې پروایي) ده.

یو دې زړه زما له بله لوریه تور کا
بیا دې مخ زما له لوري په بل لور کا
(۱۰: ۲۶)

- سر تورول:

پورتنی ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (سوال او زاري کول) ده.

خلاص دې نه کړم د رقیب له سر درده

(c) ketabton.com: The Digital Library

که هـزار ځله مې سر درته سرتـور کا
(۱۰: ۲۶)

- هجر منګور:

پورتنی تړنګ تشبیهي دی (هجر) مشبه او (منګور) مشبه بـه، ګډ صفت یې (اغېز، رنځول او ځورول) دی. د (پر زړه منګور لګیا کول) تړنګ ګړنه او مانا یې(ځورول او کړول)ده.

څه به رنګ زمـا په ځای وي سمنبره
چې لګیا مې دې په زړه هجر منګور کا
(۱۰: ۲۶)

- سترګې سوځېدل:

پـورتنی تړنـګ یـوه ګړنـه او مانـا یـې (ډېره کـول، شـرمېدل ، ډارېـدل او وېرېدل) ده.

چې پرې سوې را څخه سترګې د غمازو
غـم دې زوم زمـا لـه دلـه هغه زور کا
(۱۰: ۲۶)

- د ښه مخ همای:

په پـورتني تړنګ کې د (ښـه مخ) تړنګ سـتاینومیز دی (ښـه) سـتاینوم او (مخ) ستایلی دی. بلخوا، دا تړنګ تولي هم دی (د) تولـوییکی (ښـه مـخ) تولنـومی او (همـای) تولنـوم دی. همدارنګـه یـو اسـتعاري تړنـګ هـم دی (همای) مستعارمنه (اغېز او ښکلا) مستعارله او (ښه مخ) قرینه ده.

د ښه مخ همـای هالـه کا په چا سیوری
چې شهپر د خط و خال راوړي پرواز کا
(۱۰: ۲۷)

- د ترکو جادو:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (ترکو) تولنـومی او (جـادو) تولنـوم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د ترکو په جادو ړانده کاږه دي
بېهوده ورته ناصح د پند اواز کا
(۱۰: ۲۷)

- ترپښو لاندې ښاخونه پرې کول:

پورتنی ترړنګ يوه ګړنه او مانا يې (ځان زيانمنول، خپلې پښې وهل) ده.
بله ګړنه (په زړه نهالول) ده چې مانا يې (غوښتل، منل، لورول) ده.

پرېکوي تر خپلو پښو لاندې ښاخونه
چې بدي د عزيزانو په زړه نهال کا
(۱۰: ۲۸)

- د برېښنا په رڼا ستن پېيل:

پورتنی ترړنګ يوه ګړنه او مانا يې (ناشونی کار کول، ستونزمن کار کول) ده.

نا لايق چې لايقت په نسب غواړي
د برېښنا په رڼا ستن پېيي جنجال کا
(۱۰: ۲۹)

- د مهر مخ:

په پورتني شعري تول ترړنګ کې(د) تولوييکی (مهر) تولنومی (مخ)تولنوم دی. بل تول ترړنګ د (مينې رنځ) دی. (د) تولوييکی (مينه) تولنومی (رنځ) تولنوم دی. بلخوا، تشبيهي ترړنګ هم دی (مينه) مشبه او (رنځ) مشبه به، ګډ صفت يې(خوږوالی، ښکلا) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

بيانګار د مهر مخ راته ښکاره کا
بيا يې رنځ زما د مينې دوباره کا
(۱۰: ۳۰)

- د سکون اوم تار:

په پورتني ترړنګ کې (اوم تار) ستاينوم ترړنګ دی (اوم)ستاينوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

(تار)ستايلی دی.همدارنګه (د) تولوييکی (سکون) تولنومی (اوم تار) تولنوم دی. د دې ترڅنګ (په اوم تار ګنډل/ په خام تار تړل) تړنګونه ګڼرل دي چې مانا يې (بې پايلې چار، ناسم حالت کې پرېښوول) ده.

چې ګنډلی د سکون په اومه تار وو
هغه زخم مې يې بيا پاره پاره کا
(۱۰: ۳۰)

- خونخوار خيال:

په پورتني ستاينوم تړنګ کې (خونخوار) ستاينوم (خيال) ستايلی دی. د دې ترڅنګ

(زړه د مينې فواره کول) ګڼرنه او مانا يې (ډېره مينه ورکول، په مينه کې ډېر اخلاص) ده. د (مينې فواره) هم شعري تول تړنګ دی چې (د) تولوييکی (مينه/ مينې) تولنومی او (فواره) تولنوم دی.

خونخوار خيال د يار رانغی تماشو له
که مې زړه ورته د مينې فواره کا
(۱۰: ۳۱)

- لاس پر سر راکښل:

پورتنی تړنګ يوه ګڼرنه او مانا يې (مهرباني، زړه سوی، پالنه) ده.

هېڅ مې يار د مهر لاس په سر رانه کېښ
که هر څو مې ځان يتيم او بېچاره کا
(۱۰: ۳۱)

- ګلګونې جامې:

په پورتني تشبيهي تړنګ کې (ګل) مشبه به (ګون) د تشبيه توری او (جامې) مشبه دی. همداسې (ګلګونې جامې اغوستل) ګڼرنه او مانا يې (پسولل، ښکلنه او سينګارونه) ده.

چې ګلګونې جامې اغوندي سواري کا
خدای زده بيا د چا د قتل تياري کا

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰: ۳۲)

- د سرو شونډو رموز:

پورتنی ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (سرې شونډې) تولنومی او (رموز) تولنوم دی. د ټول ترړنګ په منځ کې بل ستاینوم ترړنګ (سرې شونډې) دی. (سرې) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی.

په رموز یې د سرو شونډو نه پوهېږم
چې د خلکو غمخواري کا خونخواري کا
(۱۰: ۳۲)

- د اوښو دُر:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی(اوښې) تولنومی (دُر) تولنوم دی، بیا تشبیهي ترړنګ هم دی (اوښې) مشبه او(دُر) مشبه به، ګډ صفت یې (جوړښت او روڼوالی) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

تویوي په لپو لپو دُر د اوښو
چې مې سترګې د دیدن خریداري کا
(۱۰: ۳۲)

- بې لاسه لستوڼی:

په پورتني ستاینوم ترړنګ کې (بې لاسه) ستاینوم (لستوڼی) ستایلی دی.

لکه بې لاسه لستوڼی څه کړای نه شي
هسې بې فضله بنده دی مضطرب
(۱۰: ۳۵)

- مزرې سترګې:

په پورتني ستاینوم ترړنګ کې (مزرې) ستاینوم (سترګې) ستایلی دی. همداسې (خوب حرامول) ګړنه او مانا یې (نارامول) ده.

ستا مزرو سترګو حرام کا
د حرم په هوسو خواب
(۱۰: ۴۱)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د سترګو قصاب:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (سترګې/ سترګو) تولنومی (قصاب) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترنګ دی (سترګې) مشبه او(قصاب) مشبه به، ګډ صفت يې (ځور، رنځ، ظلم او ستم) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

کشتني غوندې ولاړ يم
ستا د سترګو په قصاب
(۱۰: ۴۱)

- د بڼو سيخ:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (باڼه) تولنومی (سيخ) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترنګ دی (باڼه) مشبه او(سيخ) مشبه به،ګډ صفت يې (جوړښت او اغيز) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

زر په زر به مې کا غوښې
د بڼو په سيخ کباب
(۱۰: ۴۱)

- د حسن درياب:

په پورتني شعري تول ترنګ کې (د) تولوييکی (حسن) تولنومی (درياب) تولنوم دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

ستا د حسن و درياب ته
غير حسن دی حباب
(۱۰: ۴۲)

- د هجر عذاب:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولنومی (هجر) تولنومی (عذاب) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترنګ دی (هجر) مشبه او (عذاب) مشبه به ، ګډ صفت يې (کړاو او رنځ) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

خدای دې نه سېځي حميده !

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوك د هجر په عذاب

(۱۰: ۴۲)

- د صبر خانمان:

په پورتني تول ترڅنګ کې (د) تولوييکی (صبر) تولنومی (خانمان) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترڅنګ دی (صبر) مشبه او (خانمان) مشبه به ، ګډه صفت يې (جوړښت) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

ځکه ما څخه آرام و قرار ورك شه
چې مې اوښو کړه د صبر خانمان ډوب

(۱۰: ۴۲)

- د حيا د بحر دُر:

په پورتني تول ترڅنګ کې (د) تولوييکی (حيا او بحر) تولنومی او (دُر) تولنوم دی. د (صبرجهازونه) بل تول ترڅنګ دی (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (جهازونه) تولنوم دی .

د حيا د بحر دُر يې مونده نه شي
که د صبر جهازونه کړم چندان ډوب

(۱۰: ۴۳)

- د اوښو توپان:

په پورتني تول ترڅنګ کې (د) تولوييکی (اوښې) تولنومی او (توپان) تولنوم دی.

هيڅ پروا نه کا په غم د هر ژړانده
که جهان کړم زه د اوښو په توپان ډوب

(۱۰: ۴۳)

- د زړه کبوتر:

په پورتني تول ترڅنګ کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (کبوتر) تولنوم دی.

څه ښادي به کبوتر زما د زړه کا

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې کښېوتی په لاس باز يې د رقيب
(۱۰: ۴۴)

- داغلي زړه:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (داغلي) ستاينوم دی (زړه) ستايلی دی.

د داغلي زړه له آهه شم څه شان چپ
د چمن په ګلو نه وي بلبلان چپ
(۱۰: ۴۵)

- د مراد ډيوه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (مراد) تولنومی او (ډيوه) تولنوم دی. همداسې (په اوبو ډيوه بلېدل) ترنګ ګړنه او مانا يې (بختورېده، طالعمني) ده.

په اوبو به دې ډيوه شي د مراد بله
که صدف غوندې په صبر کړې دهان چپ
(۱۰: ۴۵)

- د زړه قبله:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (قبله) تولنوم دی. بلخوا، يو استعاري ترنګ هم دی (زړه) قرينه (قبله) مستعارمنه (غوښتنه او هيلې) مستعارله دی.

خدای قبله زما د زړه که ذات د ښکليو
که بد ذات په دا باله شم که نيك ذات
(۱۰: ۴۶)

- مړاوې سترګې:

په دې ترنګ کې(مړاوې) ستاينوم (سترګې) ستايلی دی. ددې ترڅنګ (سترګې مړاوېدل) ترنګ ګړنه ده، مانا يې (د سترګو اغيز ښندې، شرمېدل، حيا کول) ده.

بې د يار له مړاوو سترګو چې کج ګوري

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼه نه کا رنځوران چاته جواب سخت
(۱۰: ۴۷)

- خونخوارې سترګې:

په پورتني ترېنګ کې (خونخوارې) ستاینوم (سترګې) ستایلی دی. د (سترګو خونخوارېدل) ترېنګ ګڼه او مانا يې (د سترګو اغېز ښندې، چاته د کړاو او ځور رسول) ده.

له خونخوارو سترګو څه شفقت غواړې
مقرر چې وي په زړه اهل قصاب سخت
(۱۰: ۴۷)

- د غم سخرې غوټې:

په پورتني تول ترېنګ کې(د) تولوييکی (غم) تولنومی او(سخرې غوټې) تولنوم دی. د ټول ترېنګ په منځ کې بل ستاينوم ترېنګ (سخرې غوټې) دی(سخرې) ستاینوم او (غوټې) ستايلی دی.

سخرې غوټې مې د غم دې زړه ته پروتې
کشکې خدای که راپیدا ګره کشای دوست
(۱۰: ۴۸)

- شوخ کتل:

په پورتني ترېنګ کې (شوخ) کړول (کتل) کړولی دی. د (په غتهو سترګو رندېدل) ترېنګ ګڼه او مانا يې (په لوی لاس ځان يا خپله ورتيا نفی کول) ده.

يار دې ويار زما د شوخو کتو نه کا
زه په غتهو سترګو رړند يم لکه بوت
(۱۰: ۴۹)

- غوړ کول:

پورتنی ترېنګ يوه ګړنه او مانا يې (اورېدل، غوږ نيول، غوږ درنول) ده.

ښکلي نه درنوي غوږ په نورو دُرو

www.meliahdk.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې په غوږ کاندي حمیده ستا یاقوت
(۱۰: ۴۹)

- د زړه تابنده نمر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (تابنده نمر) تولنوم دی. د تول ترنګ په منځ کې بل ترنګ (تابنده نمر) ستاینومیز دی (تابنده) ستاینوم او (نمر) ستایلی دی.

چې ښکاره زما د زړه تابنده نمر شه
د سپوږمۍ له لاسه هلته مشال پرېووت
(۱۰: ۵۰)

- د هلال مات کچکول:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (هلال) تولنومی او (مات کچکول) تولنوم دی. د تول ترنګ په منځ کې بل ستاینوم ترنګ (مات کچکول) دی (مات)ستاینوم او(کچکول) ستایلی دی. بلخوا ، یو تشبیهي ترنګ هم دی (هلال) مشبه به(مات کچکول) مشبه او (جوړښت) یې ګډ صفت دی. د (روتۍ مورګه) تول ترنګ کې (د) تولوییکی (روتۍ) تولنومی او (مورګه) تولنوم دی.

شوم فلك د روتۍ مورګه هاله ورکړه
چې له لاسه مات کچکول د هلال پرېووت
(۱۰: ۵۰)

- نمرمخی:

پورتنی ترنګ له دوو توکو (نمر + مخ) څخه رغېدلی، یو ترلی ستاینوم دی. بلخوا (نمر) مشبه به (مخ) مشبه او(ښکلا) یې ګډ صفت دی.

دا مې پرېوته پېښنه د زړه له داغه
که د لاس نه د نمرمخي مشال پرېووت
(۱۰: ۵۰)

- د مینې زخم:

www.meltahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (مینه) تولنومی او (زخم) تولنوم دی.

د اشنا د مینې زخم په عذاب کړم
چې ترې نه ووځي خوناب د شکایت
(۱۰: ۵۱)

- د تن کور:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (تن) تولنومی او (کور) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي تړنګ هم دی (تن) مشبه (کور) مشبه به او ګډه صفت یې (فزیکي جوړښت) دی.

د تن کور به مې لرغون وو مینې سوی
که مې نه راتلی ژړا په حمایت
(۱۰: ۵۱)

- سر کوزول:

پورتنی تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (منل، تسلیمېدل، سرټیټول) ده.

سر زما سرکوزي نه مني د تاج
ګڼه تاج زما و سر ته دی محتاج
(۱۰: ۵۳)

- د عشق طفل:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی(عشق) تولنومی او (طفل) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي تړنګ هم دی (عشق) مشبه (طفل) مشبه به او ګډ صفت یې (نا لېوې او غیرعادي کړنې) دی.

که د عشق طفل څه لږه که خوله پټه
اپلاتون څخه کا سم سیده تقریر کج
(۱۰: ۵۴)

- د زلفینو مار:

په پورتني تول تړنګ کې(د) تولوییکی (زلفین) تولنومی او (مار) تولنوم

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (زلفین) مشبه (مار) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت) دی. د (عشق دم) په شعري تـول ترکیب کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (دم) تولنوم دی.

یوه ورځ به خوړ حمید مار د زلفینو
اوس په دم د عشق پاړو شه زما روح
(۱۰: ۵۷)

- د مهر لاس:

په پورتني ترکیب کې (د) تولوییکی(مهر) تولنومی او (لاس) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترکیب هم دی (مهر) مستعارمنه (لورینه، مهرباني) مستعارله (لاس) قرینه او (حب یا مینه) وجه جامع ده.

په خدمت به دې جهان د وړاندې درومي
که د مهر لاس کړې وړاندې لکه صبح
(۱۰: ۵۷)

- سپین ویل:

پورتنی ترکیب ګړنه او مانا يې (ربښتیا ویل، پاك ویل، غوخ ګړېدل) ده.

سپین ویل کوه د حق عبدالحمیده!
کـه په ژبه اوېزاندې، لکـه صبح
(۱۰: ۵۷)

- د حیات اوبه:

په پورتني شعري تـول ترکیب کې (د) تولوییکی(حیات) تولنومی او (اوبه) تولنوم دی.

څو اوبه دې د حیات نوشلې نه دي
دا دې واړه نادانـي ده وهې جخ
(۱۰: ۵۸)

- د نفس سپی:

په پورتني ترکیب کې (د) تولوییکی (نفس) تولنومی او (سپی) تولنوم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلخوا، تشبيهي ترڼک هم دی (نفس) مشبه (سپی) مشبه به او (بې پروايي، ناروا کول) يې ګډه ستاينه ده.

که منډي درسره خوله په هر طعام کې
د نفس سپی دې مردار خوره نه که چخ
(۱۰: ۵۸)

- د ګيډې ثاه:

په پورتني تول ترڼک کې(د) تولوييکی (ګيډه) تولنومی او (ثاه) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼک هم دی. (ګيډه) مشبه (ثاه) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت) دی.

هسې پرېوتې نسکور د ګيډې ثاه ته
چې دې نه دی ياد په زړه چاه د زنخ
(۱۰: ۵۸)

- د اوښو اوبه:

په پورتني تول ترڼک کې(د) تولوييکی (اوښې) تولنومی او (اوبه) تولنوم دی. همدارنګه تشبيهي ترڼک هم دی (اوښې) مشبه (اوبه) مشبه به او (جوړښت) يې ګډ وصف دی.

تل د اوښو په اوبو کې لره تر مخ
په دغو اوبو کې ليد شي د دلبر مخ
(۱۰: ۵۸)

- د مخ ډيوه:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی (مخ) تولنومی او(ډيوه) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترڼک هم دی (مخ) مشبه (ډيوه) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او ښکلا) ده.

- مخ سورکول :

دا يوه ګړنه او مانا يې (وهل ډبول) ده.

د يوسف د مخ ډيوه شوه هاله بله

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې يې سور کړ په ځېږو برادر مخ
(۱۰: ۵۸)

- د نمر مخ:

په پورتني تول ترکيب کې (د) تولوييکی (نمر) تولنومی او (مخ) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترکيب هم دی (نمر) مشبه به (مخ) مشبه او ګډه صفت يې (ځلا، ښکلا، نور) دی.

له مېوې د سيوري ونه شا په شا وي
څو يې نه کا مخامخ سره د نمر مخ
(۱۰: ۵۹)

- د ځيګر مخ:

په پورتني شعري تول ترکيب کې (د) تولوييکی (ځيګر) تولنومی او (مخ) تولنوم دی.

و هر چاته به سرخ رويه لکه ګل شي
که په وينو سره وينځې د ځيګر مخ
(۱۰: ۵۹)

- د صبر کوثر:

په پورتني تول ترکيب کې (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (کوثر) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترکيب هم دی (صبر) مشبه (کوثر) مشبه به او ګډه صفت يې (ګرانښت او ارزښت) دی.

سياه رويي به دې د طمعې لاړه نه شي
څو پرېنوينځې د صبر په کوثر مخ
(۱۰: ۵۹)

- د محنت تناکې:

په پورتني تول ترکيب کې (د) تولوييکی (محنت) تولنومی او (تناکې) تولنوم دی.

چې تناکې د محنت لري په لاس کې

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه نه ګوري په ځله د ګوهر مخ
(۱۰: ۵۹)

- شوخې سترګې:

په پورتني شعري ستاینوم ترړنګ کې (شوخ) ستاینوم (سترګې) ستایلی دی. دارنګه (کوز کتل / ګورل) ګړنه او مانا یې (شرم، حیا او حجب) ده.

شوخې سترګې نرګس کوز ګوري له شرمه
چې د باغ په لوري واړوي چشمان شوخ
(۱۰: ۶۰)

- د مخ آیینه:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (آیینه) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترړنګ هم دی (مخ) مشبه (آیینه) مشبه به او (رونېوالی، سپینوالی، ښکلا) یې ګډ صفت دی.

آیینه یې د مخ هسې پر حیا ده
چې نفس یې د نسیم لګي په ځان شوخ
(۱۰: ۶۰)

- د نسیم وږمه:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (نسیم) تولنومی او (وږمه) تولنوم دی.

چې وږمه یې د نسیم په رخسار داغ شي
د بوسې په وقت ور وړای نه شم لبان شوخ
(۱۰: ۶۰)

- د تورو زلفو کمند:

پورتنی ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی او (تورې زلفې) تولنومی (کمند) تولنوم دی. بل ستاینوم ترړنګ (تورې زلفې) دی (تورې) ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی. همدارنګه، یو تشبیهي ترړنګ هم دی (تورې زلفې) مشبه (کمند) مشبه به (جوړښت او اغېز) یې ګډ صفت دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې ور واچوي کمند د تورو زلفو
د بازار په ګډېده کا آهوان شوخ
(۱۰: ۶۰)

- ورځ اوښتل:

پورتنی ترکیب ګړنه او مانا يې (بدبختي، بدمرغېدل ، بدمرغي) ده.

مه اړوه مخ دلبره، اوړي زما ورځ
مخ کړه چې مې شپه د درد و غم شي رڼا ورځ
(۱۰: ۶۱)

- د زانې کټورې / له زانو کټورې غوښتل:

پورتنی ترکیب ګړنه او مانا يې (ناشونتوب ، نه پوره کېدونکې هيله) ده. دا ګړنه يوه انګېرنه هم ده.

عهد يې د زانې کټورې دی مونده نه شي
تش په توره خلق غورځوي په رڼا ورځ
(۱۰: ۶۱)

- د اشنايۍ پت:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوييکی (اشنايي) تولنومی او (پت) تولنوم دی.

چې ساتلی نه شي پت د اشنايۍ
آشنايي ده د دنيا د اشنا هېڅ
(۱۰: ۶۲)

- د زړه کور:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (کور) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترکیب هم دی (زړه) مشبه (کور) مشبه به او ګډه ستاينه يې (جوړښت) دی. د (اوښو سېلاب) په شعري تول ترکیب کې (د) تولوييکی (اوښو) تولنومی او (سېلاب) تولنوم دی. همدارنګه، ياد ترکیب

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

تشبيهي هم دی (اوښي) مشبه (سېلاب) مشبه به او (جوړښت) يې ګڼه ستاينه دی.

د سکون د متاع ځای مې پکې نه شي
د زړه کور مې کړ سیلاب د اوښو ډنډ
(۱۰: ۶۶)

- د وصال چشمه:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی (وصال) تولنومی او (چشمه) تولنوم دی. (سينه سول) ګړنه او مانا يې (سوځېدل، ځورول، کړول) ده. بل ترڼک (د فراق سينه) ده. په دې تول ترڼک کې (د) تولوييکی (فراق) تولنومی او (سينه) تولنوم دی.

لا به کله د وصال په چشمه پېښ شم
چې سينه د فراق سوې کړم په تنډ
(۱۰: ۶۶)

- د تور خط ليکه:

په پورتني تول ترڼک کې(تور خط) ستاينوم ترڼک دی (تور) ستاينوم (خط) ستايلی دی. همدارنګه (د) تولوييکی (تورخط) تولنومی (ليکه) تولنوم دی. د (سترګو توروسپين ګډېدل) ترڼک ګړنه او مانا يې (وارخطا کېدل، هك پك کېدل) ده.

د تور خط ليکه يې ګډه په سپين مخ شوه
تور و سپين زما د سترګو شو په دا ګډ
(۱۰: ۶۷)

- د وصل خيال:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی(وصل) تولنومی او (خيال) تولنوم دی.

بېلتانه د وصل خيال را څخه خور کړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په رمه باندې لېوه شه د موسى ګله
(۱۰: ۶۷)

- د ښکليو پټکې:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکى (ښکليو) تولنومى او (پټکې) تولنوم دى.

لوياوه يې پټکو لره د ښکليو
چې ساته عبدالحميد شه په ځار ځار
(۱۰: ۶۹)

- د زړه وصل:

په پورتني شعري تول ترنګ کې (د) تولوييکى (زړه) تولنومى او (وصل) تولنوم دى. د دې ترځنګ (زړه وصلېدل) ګړنه او مانا يې (اړيکى، تړون) ده.

هېڅ مې نه شي تسلي د زړه په وصل
د طوبى تر سيوري ناست يم مخ په نمر
(۱۰: ۷۰)

- د محبت آه فرياد:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکى (محبت) تولنومى او (آه فرياد) تولنوم دى.

آه فرياد د محبت مشکله کاره
چې مې نه په سر، سرکېږي نه په زر
(۱۰: ۷۰)

- د دوو سترګو کعبه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکى (دوو سترګو) تولنومى او (کعبه) تولنوم دى. همدارنګه (دوو) شمېرنوم او (سترګو) شميرلى دى (دوو سترګو) شمېرنوم ترنګ بولو.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه مخ چې مې کعبه وه د دوو سترګو
مسلط کړ باندې خط مواس د کفر
(۱۰: ۷۲)

- د ترکو خیال:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (ترکو) تولنومی او (خیال) تولنوم دی.

په هغو سترګو کې خیال د ترکو بند شي
انتظار چې یې حلقې کا د زنځیر
(۱۰: ۷۵)

- د زلفو ځېل:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (زلفو) تولنومی او(ځېل) تولنوم دی.همدارنګه تشبیهي تړنګ هم دی (زلفې) مشبه (ځېل) مشبه به او (جوړښت، اوږدوالی) ګډ صفت دی.

ډېر یې ویار زما د کار کاوه ښه وشوه
چې زاهد په ځېل د زلفو شه اسیر
(۱۰: ۷۵)

- د اُمید زړي:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (اُمید) تولنومی او (زړی) تولنوم دی. بلخوا یو تشبیهي تړنګ هم دی (اُمید) مشبه (زړي) مشبه به او ګډ صفت یې (هیله) ده.

د (غم غوبلونه) په تول تړنګ کې (د) تولوییکی (غم) تولنومی او (غوبلونه) تولنوم دی. همدارنګه، یو تشبیهي تړنګ هم دی (غم) مشبه (غوبلونه) مشبه به او ګډ صفت یې (ځپل، کړول) دی.

څه نشونما به کا زما د امید زړي
ګرځي مې په سر د غم غوبلونه ګېر و پېر
(۱۰: ۷۶)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د جدايۍ فوجونه:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (جدايي) تولنومی او (فوجونه) تولنوم دی.

وخاته فوجونه مې په سر د جدايۍ
لور په لور هم دا غږ و آواز دی چې پېر پېر
(۱۰: ۷۶)

- د مینې سر درد:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (مینه) تولنومی او (سر درد) تولنوم دی.

ورك به مې د مینې د سر درد نه شي حمیده !
ولې چې ترلی سره وایي سرو سېر
(۱۰: ۷۶)

- د تورو زلفو کفرستان:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (تورې زلفې) تولنومی او (کفرستان) تولنوم دی. د تول ترکیب په منځ کې (تورو زلفو) ستاینوم ترکیب دی (تورې) ستاینوم او(زلفې) ستایلی دی. بلخوا، یو تشبیهي ترکیب هم دی (تورې زلفې) مشبه (کفرستان) مشبه به او ګډ صفت یې (تاریکي، توروالی) دی.

چې مې ولید کفرستان د تورو زلفو
عقل و هوښ مې له خاطره د اسلام لاړ
(۱۰: ۷۹)

- ځان خوړل :

پورتنی ترکیب ګړنه او مانا یې (ځوربدل، مړه کېدل، وژل کېدل، سرخوړل) ده.

چې د ظلم په کمر دې تل میدان خوړ
دماغي ځان ته غره خود به دې ځان خوړ

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰: ۸۰)

- د اوښو سېل:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (اوښې) تولنومی او (سېل) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترنګ هم دی (اوښې) مشبه (سېل) مشبه به او (حرکت اوجوړښت) يې ګډه ستاينه ده.

څه به نه نړېده برج د ستا د عمر
د مظلوم د اوښو سېل يې هر زمان خوړ
(۱۰: ۸۰)

- د پند پومبه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (پند) تولنومی او (پومبه) تولنوم دی. د (په غوږ کې پومبه اېښوول) ترنګ ګړنه او مانا يې (نه اورېدل، غوږ کڼول) ده.

د رقيب د پند پومبه دې پکې اېښې
چې دې نه لګي په غوږ زما آواز
(۱۰: ۸۲)

- د زړه سوز:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (سوز) تولنوم دی. دارنګه (زړه سوځول) ګړنه او مانا يې (همدردي، په غم کې ګډون) ده.

شه مې سوز لکه د شمعې دل افروز
په ژړا مې ځکه نه ځي د زړه سوز
(۱۰: ۸۴)

- د خاطر زخم:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (خاطر) تولنومی او (زخم) تولنوم دی.

چې رفو کا دحميد د خاطر زخم

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

مونده نه شي يو دلدار هسې دلدوز
(۱۰: ۸۵)

- نوخېز حسن:

دا ستاينوم ترنګ دی. (نوخېز) ستاينوم (حسن) ستايلی دی.

چې نظر په نوخېز حسن کړم د ښکليو
راته هېڅ شـي د بهار د ګلـو خېز
(۱۰: ۸۵)

- وچ ګوګل:

پـه پورتني سـتاينوم ترنـګ کـې (وچ) سـتاينوم (ګوګـل) سـتايلی دی. بـل سـتاينوم ترنـګ (اوښـلنې سـترګې) دی چې(اوښـلنې) سـتاينوم (سـترګې) ستايلی دی.

وچ ګوګل زړه ګونه اوښلنې سترګې
په دعـوه کې د عشـق بويه دستاوېز
(۱۰: ۸۶)

- شکرلب:

پورتنی ستاينوم ترنګ دوه تـوکي لـري (شـکر) او (لـب). دواړه سره يوځـای شوي او يو ستاينوم يې رغولی دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (شکر) مشبه به (لب) مشبه او(خوږوالی) ګډ صفت دی.

که يې لب د شکرلب زېبنلي نه دي
د حميد زبـان به څه شي شکر رېز
(۱۰: ۸۶)

- د ترکو ښکنځل:

پـه پـورتني تـول ترنـګ کـې (د) تولـوييکی (ترکـو) تولنـومی او (ښـکنځل) تولنوم دی.

په دعـا به څنـې څه لره غوښته چا
که ښکنځل د ترکو نه وای شهد آمېز
(۱۰: ۸۶)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- په لمن لاس لګول:

پورتنی تړنګ ګړنه او مانا یې (مرسته او ملاتړغوښتل) ده.

زر به ورسي په داد لـه کمینـۍ
لګولی دی حمید ستا په لمن لاس
(۱۰: ۸۹)

- د بوسې ګل و ثمر:

په پورتني تـول تړنـګ کې (د) تولـوییکی (بوسـه) تولنومی او (ګـل و ثمـر) تولنـوم دی. بلخـوا یـو تشـبیهي تړنـګ هـم دی (بوسـه) مشـبه (ګـل و ثمـر) مشبه به او (خوږوالی او نرمښت) یې ګډ صفت دی.

چې ښنـې ګل و ثمر د بـوسې ماتـه
هغه مخ کاندي بهار د خط و خال پس
(۱۰: ۹۱)

- د آزار غشی:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولـوییکی (آزار) تولنـومی او (غشـی) تولنـوم دی. بلخوا، یو استعاري تړنـګ هـم دی (آزار) قرینـه (غشـی) مسـتعارمنه او (نظر، کتل) مستعارله دی.

د مظلـوم د آزار غشـی رسـا لګـي
هیڅ ګوزار یې خطا نه درومي عبس
(۱۰: ۹۲)

- له آزاره بازار موندل:

پـورتنی تړنـګ ګړنـه او مانـا یـې (د چـا پـه بـدمرغۍ کـې خپلـه نیکمرغـي لیدل) ده.

هر سړی چې له آزاره بازار غواړي
د دارو په طمع زهر خوري ناکس
(۱۰: ۹۲)

- د عشق فوج:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (فوج) تولنوم دی.

چې پرې راشي د عشق فوج تول سياه پوش
لاعـلاج له زړه ګوښـه شي عقل و هوش
(۱۰: ۹۵)

- د عشق ديګ ځوښېدل / ديګ ځوښېدل:

پـه پـورتني تـول ترنـګ کـې (د) تولـوييکی (عشـق) تولنـومی او (ديـګ ځوښـېدل) تولنـوم دی. همداسـې ګړنـه هـم ده او مانـا يـې (لوړتيـا او اوج، لوړه کچه) ده. د (شرم و ننګ سرپوښ) پـه تـول ترنګ کې (د) تولـوييکی (شرم و ننګ) تولنومی او (سرپوښ) تولنوم دی. بلخوا يـو تشـبيهي ترنګ هم دی (شرم و ننګ) مشبه (سرپوښ) مشبه به او (پټول) يې ګډ صفت دی.

راغـی ديګ زما د عشق هسې پـه ځوښ
چې پرې نه ودرې د شرم و ننګ سرپوښ
(۱۰: ۹۶)

- خاورې پر سرېدل:

پورتنی ترنګ ګړنه او مانا يې (بدمرغي، خوار و زارېدل) ده.

لکه زه خاورې په سر خوښ يم په عشق کې
بادشـاهـان به هسـې نه وي په افسر خوښ
(۱۰: ۹۶)

- مشکينې زلفې:

دا ترنګ ستاينوميز دی (مشکينې) ستاينوم (زلفې) ستايلی دی. بلخوا، تشـبيهي هـم ده (زلفـې) لـه (مشـکو) سره تشـبيه شـوې دي (زلفـې) مشـبه (مشـك) مشـبه بـه او ګـډ وصـف يـې (تـور رنـګ او خوشـبويي) ده. د دې ترڅنګ (خاورې پر سر کېدل / در په در کېدل) هم ګړنې دي چې مانـا يـې (غم ځپلی، نتلی او ويرجن) ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې مـې کېږي په مشکینو زلفـو مینــه
در په در یم لکه باد ، خاورې په سر خوښ
(۱۰: ۹۷)

- د دید وړی مزری :

په پورتني تول ترنګ کې (وړی مزری) ستاینوم ترنګ دی (وړی) ستاینوم (مزری) ستایلی دی. همدا ډول په ټول تول ترنګ کې(د) تولوییکی (دید) تولنومی او(وړی مزری) تولنوم دی.

په سبب د عشـق دې هم را غـرض نه کا
که د دید وړي مـزري شي سل په ما پېښ
(۱۰: ۹۸)

- د پېغور داغ:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (پېغور) تولنومی او (داغ) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (پېغور) مشبه (داغ)مشبه به، ګډه صفت یې(ځور او بد لګېدل) دی.

هر یو داغ شي د پېغور راپورې نښلي
چې بې یاره مې هر دم د ژوندون وکېښ
(۱۰: ۱۰۰)

- د رخسار لمبه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (رخسار) تولنومی او (لمبه) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (رخسار) مشبه (لمبه) مشبه به او ګډه صفت یې (د وړانګو پورته کېدل، یورنګ اغېز) دی. د (حسن فراش) په تول ترنګ کې (د) تولوییکی (حسن) تولنومی او (فراش) تولنوم دی.

په لمبه یې د رخسار وسه ایرې شه
چې یې کېښود په فراش د حسن ګام خط
(۱۰: ۱۰۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د مینې اور:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (مینه) تولنومی او (اور) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (مینه) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت یې(ځورول او کړول) دی.

چې په اور د مینې بل کا بله شمع
ماه و مهر کا د ثابت خجله شمع
(۱۰: ۱۱۲)

- د حیا پښه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (حیا) تولنومی او (پښه) تولنوم دی. همدارنګـــه (د حیا پښه ښویېدل) یوه ګړنه او مانا یې (شرمېدل، پزه پرېکېدل) ده.

د هغو د حیا پښه مدام ښویږي
چې یې واخېسته د نس په هوی طمع
(۱۰: ۱۱۳)

- ګلبدن:

په پورتني ستاینوم ترنګ کې (ګل) ستاینوم او (بدن) ستایلی دی. بلخوا تشبیهي ترنګ دی (ګل) مشبه به (بدن) مشبه او ګډ صفت یې(نرموالی او پوستوالی) دی. د (سترګې پرانیستل) ترنګ ګړنه او مانا یې (سترګې غړول، ځېربدل، پوهېدل) ده.

چې په مخ د ګلبدن سترګې پرانیځي
غونچه نه کا سم کاته له دې دماغ
(۱۰: ۱۱۵)

- د اوښو جوی:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (اوښو) تولنومی او (جوی) تولنوم دی.

ته په جوی زما داوښو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تازه کېږي لکه باغ

(۱۰: ۱۱۷)

- د فکر توره:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (فکر) تولنومی او (توره) تولنوم دی. همدارنګه تشبيهي هم دی (فکر) مشبه (توره) مشبه به او (تېزوالی) يې ګډ وصف دی. د (توره اچول) ترنګ ګړنه او مانا يې (برېنډول، څرګندول، په زړورتيا عمل کول، ښکاره کول ډاډمن حرکت کول) ده.

اوس د فکر توره واچوه حميده !
چې دې نشته په پښتو کې څوك حريف

(۱۰: ۱۲۱)

- د عاشقۍ رنځ:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (عاشقۍ) تولنومی او (رنځ) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (عاشقۍ) مشبه (رنځ) مشبه به او ګډ صفت يې (ځورول او کړول) دي.

نه دی هسې زيانمن رنځ د عاشقۍ
چې رنځور يې و علاج ته لري شوق

(۱۰: ۱۲۵)

- برندې سترګې:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (برندې) ستاينوم او (سترګې) ستايلی دی.

څه کرم لري د ښکليو برندې سترګې
چې د قتل و احتياج ته لري شوق

(۱۰: ۱۲۵)

- د غمونو امواج :

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (غمونو) تولنومی او (امواج) تولنوم دی. د (خاطر سرېدل) ترنګ ګړنه او مانا يې (ډاډمنېدل) ده.

د هوس له کنارې مې خاطر سوړ شه

www.milltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غمونو و امواج ته لري شوق
(۱۰: ۱۲۵)

- ګل اندام:

په پورتني ترڼک کې (ګل) ستاینوم او (اندام) ستايلي دی. بلخوا تشبيهي ترڼک دی (ګل) مشبه به (اندام) مشبه او ګډه ستاینه يې (نرموالی او پوستوالی) دی.

هر چې خوب لکه غونچه کا په طلب د ګل اندامو
په پېغور د هغو سترګې شبنم وکاږي په نوك
(۱۰: ۱۲۷)

- خونخوار لب:

په پورتني ستاینوم ترڼک کې (خونخوار) ستاينوم او (لب) ستايلي دی.

دغه خپل خونخوار لب پوښته دلبره
چې تغيير دی د حمید په څه کبل رنګ
(۱۰: ۱۳۲)

- تش په توره:

پورتنی ترڼک يوه ګړنه او مانا يې (هسې، بې ځايه، خوشې، بې ګټې، هېڅ) ده. (دوکان ګرمول) بله ګړنه او مانا يې (ځان مشهورول، خپل مينه وال زياتول) ده.

د وفا مال و متاع پکې هېڅ نشته
تش په توره ګرموي ښکلي دکان خپل
(۱۰: ۱۳۳)

- د يقين سترګې:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی (يقين) تولنومی او (سترګې) تولنوم دی. د (سترګې سپړدل) ترڼک ګړنه او مانا يې (کتل او ليدل) ده.

چې يې عشق د يقين سترګې سپړدې نه دي
څکه پرېوست ارستو په ګمان عقل
(۱۰: ۱۳۸)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د خوښۍ جام:

په پورتني تـول ترڼـګ کې (د) تولـوييکی (خوښۍ) تولنومی (جام) تولنـوم دی. د (درد وغـم ايـرې) پـه ترڼـګ کـې (د) تولـوييکی (درد و غـم) تولنومی(ايرې) تولنوم دی.

سيده جام د خوښۍ نه وي په خوله ايښی
بيـا ايـرې د درد و غـم کـا پـکې ګـول
(۱۰: ۱۳۹)

- د عمر د پوال:

په پـورتني تـول ترڼـګ کې (د) تولـوييکی (عمر) تولنومی (د پوالـ) تولنـوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼګ هم دی (عمر) مشبه (د پوالـ) مشبـه بـه او ګـډ صفت يې (اوږدوالی او جوړښت) دی. د (عمـر د پوالـ پرېوتـل) ترڼـګ ګرڼنه او مانا يې (مړل او د ژوند پای) ده.

زر په زر به دې د پوال د عمر پرېـوځي
چې يې زدويي د مظلـوم د اوښـو زېم
(۱۰: ۴۶)

- د غرور پومبه:

په پـورتني تـول ترڼـګ کې (د) تولـوييکی (غـرور) تولنـومی (پومبـه) تولنـوم دی. د (پـنـد نغمـه) تـول ترڼـګ کـې (د) تولـوييکی (پنـد) تولنـومی (نغمـه) تولنوم دی.

د غـرور پومبه راکاږه له غوږونو
واوره ښه د پند نغمه په زېر و بم
(۱۰: ۱۴۷)

- د غفلت زخم:

پـه پـورتني تـول ترڼـګ کې (د) تولـوييکی (غفلت) تولنومی (زخـم) تولنـوم دی. بيـا يـو اسـتعاري ترڼـګ دی (غفلـت) قرينـه (زخـم) مسـتعارمنه او (سرټيټی) مستعارله دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غفلت زخم به زر د ستا ناسور شي
چې پرې نه ږدې د نېکخواه د پند مرهم
(۱۰: ۱۴۹)

- د زلفو زنځير:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (زلفو) تولنومی (زنځير) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (زلفې) مشبه (زنځير) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت) دی. د (عشق صحرا) په ترنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی (صحرا) تولنوم دی.

ځغلوي راپسې يار زنځير د زلفو
چې د عشق په صحرا سر لکه مجنون شم
(۱۰: ۱۴۹)

- اسمان په غوندېو ويشتل:

پورتنی ترنګ ګړنه او مانا يې (بې ګټې کار کول، ناشونی کار کول) ده.

په تدبير سره تقدير کله تغيير خوري
چې دا فکر کړم اسمان په غونډېو ولم
(۱۰: ۱۵۰)

- د داغ شمع:

په پورتني شعري تول ترنګ کې (د) تولوييکی (داغ) تولنومی (شمع) تولنوم دی.

د غم شپه مې بې ډيوې خدای هډو مه کړه
هر ماښام شمع د داغ زه بلوم
(۱۰: ۱۵۱)

- د قد همسا:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (قد) تولنومی(همسا) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (قد)مشبه (همسا)مشبه به او ګډ صفت يې(جګوالی،اوږدوالی اوجوړښت) دی. د (زړه لاس) په تول ترنګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی(لاس) تولنوم دی. همدارنګه یو استعاري ترڼګ هم دی (زړه) قرینه (لاس) مستعارمنه او(هیلې) مستعارله دی. د (زلفو کوڅه) په تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (زلفو) تولنومی(کوڅه) تولنوم دی.

رالـه را همسا د قـد د زړه په لاس کې
په کوڅه کې ستا د زلفو شب کور پروت یم
(۱۰: ۱۵۶)

- د پېغور باد:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (پېغور) تولنومی (باد) تولنوم دی.

زه کـه کك وای د پېغـور بـاد بـه وم وړی
ولې خاورې یم په در ستـا په زور پروت یم
(۱۰: ۱۵۷)

- بې آبه سترګې:

په پورتني ستاینوم ترڼګ (بې آبه) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

نه شپه و ورځ ژاړم، نه له خوبه شوم بې خوبه
آب بې آبو سترګـو زما ورك کا کـه حق وایـم
(۱۰: ۱۵۸)

- د سترګو باز:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی(سترګې) تولنومی(باز) تولنوم دی. همدارنګه یو استعاري ترڼګ هم دی (سترګې) قرینه (باز) مستعارمنه او (پام او التفات) مستعارله دی. د (ځیر طُعمه) پـه تول ترڼـګ کـې (د) تولوییکی (ځیګر) تولنومی(طعمه) تولنوم دی. بلخوا د (ځیګر طعمه نیول یا ورکول) ګړنه او مانا یې (هر ډول قرباني ورکول، ستره قرباني ورکول) ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

التفـات يې راتـه باز د سترګو نـه کا
که هر څو ورته طـُعمه د ځيګر نيسم
(۱۰: ۱۶۱)

- غونچه خوله:

په پورتني ستاينوم ترړنګ کې (غونچه) ستاينوم او (خوله) ستايلی دی.

غونچـه خوله چې په خبرو راتـه واکا
د نرګس په څېر کوز ګورم شرمسار يم
(۱۰: ۱۶۲)

- د زړه دُر:

پـه پـورتني تـول ترړنـګ کـې (د) تولـوييکی (زړه) تولنـومی (دُر) تولنـوم دی.
همدارنګه استعاري ترړنګ هم دی (زړه) قرينه (دُر) مستعارمنه او (خبـرې، هيلې ، رازونه) مستعارله دی.

دم قـدم يې پــه پېيـل د زړه د درو
د راستیـ په ستن وهلی نری تار شم
(۱۰: ۱۶۲)

- د تورو زلفو کفار:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولـوييکی (تـورې زلفـې) تولنـومی او (کفـار) تولنـوم دی.
(تورې زلفې) بل ستاينوم ترړنګ دی (تور) ستاينوم او (زلفـې) ستايلی دی.
همدارنګه يو تشبيهي ترړنګ هم دی (تـورې زلفې) مشـبه (کفـار) مشـبه بـه او ګډ صفت يې (تاريکي يا توروالی) دی.

ومې باسي د سکـون له ديندارۍ
چې بندي د تورو زلفو په کفار شم
(۱۰: ۱۶۳)

- د عشـق جهـل:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (عشـق) تولنـومی او (جهـل) تولنـوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. همدارنګه (عشق) له (جهالت) سره تشبیه شوی (عشق) مشبه (جهل) مشبه به (ناپوهي او سرغړونه) یې ګډه صفت دی.

ځان به مړ د عشق په جهل کړم ناصحه !
وا به نه وړم زه حمید هسې پښتون یم
(۱۰: ۱۶۴)

- کاږه کاته:

په پورتني کړول ترنګ کې (کاږه) کړول او (کاته) کړولی دی. د دې ترخنګ (په خنګ کاږه کتل) ګړنه او مانا یې (خپه کېدل، مخالفت) ده.

بیا په خنګ کاږه کاته کاندي نګار نن
خدای دې خیر و کا په باب زما افګار نن
(۱۰: ۱۶۶)

- د اوښو باران:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (اوښي) تولنومی او (باران) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (اوښي) مشبه (باران) مشبه به او ګډه صفت یې (جوړښت) دی. د (پرزړه غبار پرېوتل) ترنګ ګړنه او مانا یې (شکمن کېدل، ناخوښي) ده.

چې پیوست مې اوروي باران د اوښو
پرېوتلی یې په زړه دی څه غبار نن
(۱۰: ۱۶۶)

- د مخ مجمر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی(مخ) تولنومی او (مجمر) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (مخ) مشبه (مجمر)مشبه به او ګډه صفت یې (وړانګې پورته کېدل) دی. د (کسي له چشمانو لوېدل) ترنګ ګړنه او مانا یې (سترګې ډېرې درد بدل) ده.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مجمر مې يې د مخ لوېږي له شوقه
د سپند په طـور کسـي لـه چشمانـو
(۱۰: ۱۷۲)

- د لبانو څراغ:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (لبان) تولنومی او (څراغ) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دی (لبان) مشبه (څراغ) مشبه به او ګډه صفت يې (سوروالی يا سرې وړانګې) دی. د (وړه خوله) په ستاينوم تړنګ کې (وړه) ستاينوم او (خوله) ستايلی دی.

ګفتګوی به يې بيا نه مونده وړه خوله
کـه څـراغ ورته بـل نه وي د لبانـو
(۱۰: ۱۷۲)

- د مژګانو تېره غشي:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (مژګان) تولنومی او (تېره غشي) تولنوم دی. (تېره غشي) ستاينوم تړنګ دی (تېره) ستاينوم او (غشي) ستايلی دی. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دی (مژګان) مشبه (تېره غشي) مشبه به او ګډه صفت يې (جوړښت او اغېز) دي.

بختر پوښ د صبر و زهد ځني تښتي
چې په ګورت کا تېره غشي د مژګانو
(۱۰: ۱۷۲)

- ميګوني شونډې:

پورتنی تړنګ تشبيهي دی (مي) مشبه به (ګونـه) د تشـبيه تـوری (شـونډې) مشبه (سوروالی او نشه کول) يې ګډه صفت دی.

چې حميد کا په ميګونو شونډو مينه
زر به کښېني په حلقو کې د مستانو
(۱۰: ۱۷۳)

- د عشق اور:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (اور) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (عشق) مشبه (اور) مشبه به او ګډه صفت يې (ګرمښت او کيفي يورنګي) دی.

هم په دا چې د عشق اور پرې زر ولګي
دا زما صورت ګېډۍ کړې د وښو
(۱۰: ۱۷۳)

- د عشق توبری:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی(عشق) تولنومی او (توبری) تولنوم دی. دلته (زړګی کېدل) ګڼـه او مانا يې (ډير ګرانښت، لـه ځانه نـه بېلېدونی څيز) ده.

د آشنا د عشق توبری زما زړګی شه
کړلی نه شم ځکه حکم په وکښو
(۱۰: ۱۷۳)

- د غم کاڼي اوربدل:

پورتنی ترنګ يوه ګڼـه او مانا يې (ډېرې اندېښنې، ډېرې پرېښانی ، ډېرځور، ډېرغمونه) ده.

هی توبه د عشق له ملکـه له ورشو
چې پرې اوري د غم کاڼي په رشو
(۱۰: ۱۷۴)

- د وروځو خيال:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (وروځو) تولنومی او (خيال) تولنوم دی.

دا ديار د وروځو خيال دی نه پوهېږم
که لـړم مې ټکوهي زړه پـه لشـو
(۱۰: ۱۷۴)

www.melitahrik.com 0771400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د مخ ښهر:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (ښهر) تولنوم دی.

چې يې تل پکې کول سترګو خونونه
د مخ ښهر يې د ږيرې مواس ونيو
(۱۰: ۱۷۷)

- د عشق تندر:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (تندر) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترړنګ هم دی (عشق) مشبه (تندر) مشبه به او ګډه صفت يې (هيبت) دی.

چې نازل شه د عشق تندر له اسمانه
ما حميد د غم لايق ورته لاس ونيو
(۱۰: ۱۷۷)

- د سترګو غمزې:

په دې تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (سترګې) تولنومی او (غمزې) تولنوم دی.

معلوميږي ستا د سترګو له غمزو
چې يې مرګ د تېره تيغ دی راپېرزو
(۱۰: ۱۷۷)

- د صبر سوبه:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (صبر) تولنومی او (سوبه) تولنوم دی.

که ترسره مې کا خدای د صبر سوبه
د ناکس له آشنايۍ توبه توبه
(۱۰: ۱۸۸)

- د نظر غشی:

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (نظر) تولنومی او (غشی) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دی (نظر) مشبه (غشی) مشبه به او ګډ صفت يې (توغېدل او لوکېدل) دی.

زړه مې ووت د ديدن د جنګ په هپه
ولي غشي د نظر په ښي په چپه
(۱۰: ۱۸۹)

- د غم مغل:

په پورتني تول تړنګ کې(د) تولوييکی (غم) تولنومی او (مغل) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دی (غم) مشبه به (مغل) مشبه او ګډ صفت يې (ناکراري، ظلم) دی.

په تمام جهان قراره قراري ده
په حميد د غم مغل راوخاته
(۱۰: ۱۹۰)

- د مهر سپر:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (مهر) تولنومی او (سپر) تولنوم دی.

که له غمه يې زړګی دوه نيمه وچوي
نه نيسي د مهر سپر و ذوالفقار ته
(۱۰: ۱۹۱)

- د تورو زلفو تېغ:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (تورې زلفې) تولنومی او (تېغ) تولنوم دی. بلخوا د (تورې زلفې)ستاينوم تړنګ کې(تورې)ستاينوم او (زلفې) ستايلی دی. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دی (تورې زلفې) مشبه (تېغ) مشبه به او ګډ صفت يې(جوړښت) دی.

چې په تېغ د تورو زلفو ومرم ښايي
که مې بوی د مښکو درومي له تربته

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰: ۱۹۳)

- د خط غبار:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (خط) تولنومی او (غبار) تولنوم دی. بلخوا، يو استعاري ترنګ هم دی (خط)قرينه(غبار)مستعارمنه(وينبته، توروالی او اغېز) يې مستعارله دی.

د مراد حسن ځني ځي پا په رکاب شه
چې يې پاڅېده د خط غبار له مخه

(۱۰: ۲۰۱)

- د صبر غر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (غر) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (صبر) مشبه (غر) مشبه به او ګډ صفت يې (لويوالی) دی.

په يوه نظر مې غر کاندي د صبر
هسې ويلې لکه موم د نار له مخه

(۱۰: ۲۰۱)

- د عشق ښهر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (ښهر) تولنوم دی.

که مې مېشت په زړه کې ښهر د عشق نه وي
همېشه مې له خولې خېژي شور په څه

(۱۰: ۲۰۴)

- د مژګانو کاږه غشي:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (مژګان) تولنومی او (کاږه غشي) تولنوم دی. بلخوا (کاږه غشي) ستاينوم ترنګ کې (کاږه) ستاينوم او (غشي) ستايلی دی.همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (مژګان) مشبه

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کاږه غشي) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او اغېز) دی.

چې په ګورت کا کاږه غشي د مژګانو
کـه يې کج ګوزاروي لګي سيـده
(۱۰: ۲۰۸)

- د عقل ستن:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (عقل) تولنومی او (ستن) تولنوم دی.

اوس په څېرې ګرېوان مينه کړم په ښکليو
چې د عقـل ستـن مې ووته لـه کنډه
(۱۰: ۲۱۰)

- د عشق تبه:

په پورتني تـول تړنګ کـې (د) تولـوييکی (عشـق) تولنـومی او (تبـه) تولنوم دی.

چې پوښتنه مې د حال نه کړې دلبره
لامې تبـه د عشـق نه ګـنې شېبـره
(۱۰: ۲۱۳)

- د خاطر کشور:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (خاطر) تولنومی او (کشور) تولنوم دی.

هر ساعت پکې ناحق خونونه کيږي
د خاطر کشور مې ډك شه له فتوره
(۱۰: ۲۱۴)

- د زړه کډه:

په پورتني تول تړنګ کې(د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (کډه) تولنوم دی.
همدارنګه يـو اسـتعاري تړنـګ هـم دی (زړه) قرينـه (کـډه) مسـتعارمنه او (مينه، باور) مستعارله دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

که ښيې راته هزار لوړې ژورې
د زړه کډې به له تا ، نه کړم ستنې زه
(۱۰: ۲۲۰)

- د فکر شخوند:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (فکر) تولنومی او (شخوند) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترکیب هم دی (فکر) قرینه (شخوند) مستعارمنه او (پلټنه، لټونه) مستعارله دی.

څو دې ښه د فکر شخوند زده کړی نه دی
چې شه مه کوه خبره لواړه لواړه
(۱۰: ۲۲۱)

- د شونډو کوثر:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (شونډې) تولنومی او (کوثر) تولنوم دی.
بلخوا، یو استعاري ترکیب هم دی (شونډې) قرینه (کوثر) مستعارمنه او (خواږه، لذت) مستعارله او (خوږوالی) یې جامع وجه ده.

چې کوثر مې ستا دشونډو نصیب نه شي
خدای مې هیڅکله دا هسې شهید مه کړه
(۱۰: ۲۲۱)

- د عشق نجار:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (نجار) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (عشق) مشبه (نجار) مشبه به او ګډه صفت یې (ځورول، رنځول) دی.

چې د عشق نجار اره کړم سر ترپایه
تن مې پروت تختې تختې شه دړه دړه
(۱۰: ۲۲۲)

- د زړه دړه:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (دړه) تولنوم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه چې ښېله مې په غم شوه د زړه دړه
ګونديې شي پکې لمن د وصل اړه
(۱۰: ۲۲۳)

- د هجر غر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (هجر) تولنومی او (غر) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترنګ هم دی (هجر) مشبه (غر) مشبه به او ګډ صفت يې (دروندوالی) دی.

سپك سپك غر د يار د هجر هسې دروند دی
لکـه ايښــې په سينه وي غـر د پاســه
(۱۰: ۲۲۴)

- مغرور حسن:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (مغرور) ستاينوم او (حسن) ستايلی دی.

په يو هسې مغرور حسن مبتلا شوم
چې لري تر نمر سپوږمۍ نظر د پاسه
(۱۰: ۲۲۵)

- د غم اور:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (غم) تولنومی او (اور) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (غم) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت يې (تاو، سوز) دی.

څوك و کومې خواته وتښتي ځان خلاص کا
په تمامې دنيا پورې د غـم اور شه
(۱۰: ۲۲۵)

- د بلا په لکۍ سپرېدل:

دا ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (پر کړاو کې کېوتل، تر ګواښ لاندې راتلل) ده.

څه حاکم څه رعيت څه غير وزير

(c) ketabton.com: The Digital Library

جهان واړه د بلا په لکۍ سپور شه
(۱۰: ۲۶)

- د حکم جام:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (حکم) تولنومی او (جام) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترڼک هم دی (حکم) قرینه (جام) مستعارمنه او (واکې، واك) مستعارله دی.

څه به شور نه وي د هند په میخانه کې
چې اورنګ څخه د حکم جام نسکور شه
(۱۰: ۲۲۶)

- د وصل ښهر:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (وصل) تولنومی او (ښهر) تولنوم دی. د (هجران فوج) په ترڼک کې (د) تولوییکی (هجران) تولنومی او (فوج) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترڼک هم دی (هجران) مشبه (فوج) مشبه به او ګډ صفت یې (ځواك او زور) دی.

تار په تار یې کړ زما د وصل ښهر
د هجران فوج له کومه لوري سور شه
(۱۰: ۲۲۸)

- د طمعې زنځیر:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی(طمعې) تولنومی او (زنځیر) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترڼک هم دی (طمعه) مشبه (زنځیر) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی.

نور قیدونه واړه سهل دي حمیده !
خو په غاړه دي د طمعې زنځیر مه شه
(۱۰: ۲۳۱)

- پرېشانه زلفې:

په پورتني ستاینوم ترڼک دی (پرېشانه) ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

(زړه جمع کېدل یا زړه راټولېدل) ترنګ ګړنه او مانا یې (بې غمه کېدل، له اند پېښنو خلاصېدل) ده.

هېڅ مې زړه پرېشانو زلفو جمع نه کا
دغه دین په هندو بار کې نه وو نه شه
(۱۰: ۲۳۱)

- د ګومان لینده:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی(ګومان) تولنومی او (لینده) تولنوم دی. د (باور غشی)په شعري تول ترنګ کې (د) تولوییکی (باور) تولنومی او (غشی) تولنوم دی.

که هر څو کړي د ګومان لینده بر کښه
د باور غشـی به لك نه کـړي له نښـه
(۱۰: ۲۳۴)

- د مرګ مزری:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (مرګ) تولنومی او (مزری) تولنوم دی.

چې هر څو د مرګ مزری ورته ښووه شي
څه به نه شي د حمید غزاله خوښه
(۱۰: ۲۳۴)

- تنکۍ خوله:

په پورتني ستاینوم ترنګ کې (تنکۍ) ستاینوم او (خوله) ستایلی دی. د (زړه تنګېدل) ترنګ ګړنه او مانا یې (خپه کېدل، پریشانه کېدل) ده.

چې یې ستا د تنکۍ خولې تصور واخیست
په دا فکر کې غونچه شوه په زړه تنګه
(۱۰: ۲۴۰)

- د عشق بې دمه مار:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (بې دمه مار)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

تولنوم دی. بلخوا (بې دمه مار) ستاینوم ترنګ دی چې (بې دمه ستاینوم او (مار) ستایلی دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (عشق) مشبه (بې دمه مار) مشبه به او ګډ صفت یې (نا درملنه او لاعلاجي) ده.

چې چیچلی دې د عشق بې دمه مار یم
خود به دم راڅخه وکاږي تر دمه
(۱۰: ۲۴۷)

- د مخ ګل:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (ګل) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (مخ) مشبه(ګل) مشبه به او ګډ صفت یې (ښکلا) ده. د (زړه شګوفه) په تول ترنګ کې(د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (شګوفه) تولنوم دی. همدارنګه داهم یو تشبیهي ترنګ دی (زړه) مشبه (شګوفه) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی.

چې یې ګل د ستا د مخ په ګریوان کښېښنو
شګوفه د زړه په وینو کې غرقاب شوه
(۱۰: ۲۵۷)

- د کامل عشق زلزله:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (کامل عشق) تولنومی او (زلزله) تولنــــــــــــــــــــــــــــــــــــوم دی. د (کامل عشق) په ستاینوم ترنګ کې (کامل) ستاینوم او (عشق) ستایلی دی.

زلزله د کامل عشق راباندې نه وه
چې د تن مانۍ مې زبر و زبر نه شوه
(۱۰: ۲۰۹)

- د قیامت سېلاب:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (قیامت) تولنومی او(سېلاب) تولنوم

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (قیامت) مشبه (سېلاب) مشبه به او ګډ صفت یې (ویجاړول) دی.

خدای دې زر که د قیامت په سېلاب ورانې
دا لـه ګنـده د نفـاق ډکـې بستـۍ
(۱۰: ۲۶۴)

- منګرۍ زلفې:

دا ترنګ ستاینومیز دی (منګرۍ) ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی.

د آشنا د منګـرو زلفـو په خیـال کې
موی په موی راباندې زهر د منګور ځي
(۱۰: ۲۶۴)

- وچې سترګې:

په پورتني ستاینوم ترنګ کې (وچې) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

چې د وچو سترګو شرم مې پرې پټ شي
راپرې ایښې د ستا غم هومره نو نه دی
(۱۰: ۲۶۹)

- د پرهېز مزری:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (پرهېز) تولنومی او (مزری) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترنګ هم دی (پرهېز) قرینه (مزری) مستعارمنه او (ځواك، قوت، سختوالی) مستعارله دی.

چې په خپل دم و افسون رایشي ښکلي
د پرهـېز پـه مـزرو واچـوي وري
(۱۰: ۲۷۳)

- زري فکر:

پورتنی شعري ترنګ ستاینومیز دی (زري) ستاینوم او (فکر) ستایلی دی.

څه عجب ساده رنګین وایې حمیده !
دا زري فـکر دې مـه شه نظـري
(۱۰: ۲۷۴)

www.meltahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د شګو پړی:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (شګو) تولنومی او (پړی) تولنوم دی. همدارنګه (د شګو پړی غړل) ګړنه او مانا یې (هېڅ ، بې مانا ، بې ګټې او ناشونی کار کول) ده. د (لېچې غړل) ترکیب هم ګړنه او مانا یې (اراده، هوډ ، چمتو کېدل) ده.

چې له تا زهد و پرهېز ته لېچې غړي
هغه غړي په مانا د شګو پړي
(۱۰: ۲۷۵)

- د غمونو غوټې:

پورته ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (غمونه) تولنومی او (غوټې) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (غمونه) مشبه (غوټې) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی. د (د زړه غوټې سپړل) ترکیب ګړنه او مانا یې (د زړه رازونه / خبرې ښکاره کول). همداسې (شونډې سپړل) هم ګړنه او مانا یې (خندېدل) ده.

په خندا کې ځکه شونډې راوسپړه
که مې غوټې د غمونو له زړه سپړې
(۱۰: ۲۸۱)

- د عشق مزری:

په پورتني تول ترکیب کې(د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (مزری) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (عشق) مشبه (مزری) مشبه به او ګډ صفت یې (زور و ځواک) دی. د (خیرې ښتېل) ترکیب ګړنه او مانا یې (چاته ګواښېدل، ځوك ننګول) ده.

عاقبت د عشق مزری راباندې ترپ کا
چې ښتېلې یې مدام راته خیرې
(۱۰: ۲۸۱)

- د تورو زلفو پړی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی (توري زلفې) تولنومی او (پړی) تولنوم دی. د (تورو زلفو) ترڼک ستاينوميز دی (توري) ستاينوم او(زلفې)ستايلی دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼک هم دی (توري زلفې) مشبه (پړی) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت) دی.

بيا به څوك ته په زندۍ اوېزان وژني
چې دې ځوړند کړه د تورو زلفو پړي
(۱۰: ۲۸۳)

- د آهونو لوګی:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی (آهونو) تولنومی او (لوګی) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼک هم دی (آهونه) مشبه (لوګی) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت) دي.

بيا له کومه رخه اور په حميد بل شه
چې له خولې يې د آهونو لوګی کېږي
(۱۰: ۲۸۶)

- غوني زيږېدل:

دا ترڼک يوه ګړنه او مانا يې (وېرېدل، وارخطا ، بوږنېدل) ده.

چې حميد د يار له غم کا سوې کريږه
د پېريانو غوني زيږ د يوان په دوك شي
(۱۰: ۲۸۹)

- د خط شپه:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی (خط) تولنومی او (شپه) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼک هم دی (خط) مشبه (شپه) مشبه به او ګډ صفت يې (رنګ، توروالی) دی.

هسې شپه د يار د خط راباندې راغله
چې هرګز به تر قيامته سحر نه شي
(۱۰: ۲۹۱)

www.meliTahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د هجر تشنك:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (تشنك) تولنوم دی. د (وصال کوثر) په تول ترکیب کې (د) تولوییکی (وصال) تولنومی او (کوثر) تولنوم دی. بلخوا یو استعاري ترکیب هم دی (وصال) قرینه (کوثر) مستعارمنه (خواږه) مستعارله او (خوږوالی) وجه جامع ده.

چې وهلی وي تشنك د یار د هجر
تسلي یې د وصال په کوثر نه شي
(۱۰: ۲۱۹)

- د زړه مجلس:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (مجلس) تولنوم دی. د (زړه مجلس تود بدل) ترکیب ګرځنه او مانا یې (خوښېدل) ده.

څو اغاز پکې د میني سرود نه شي
په نور څه به دا مجلس د زړه تود نه شي
(۱۰: ۲۹۲)

- د عاشقۍ تور دېو:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (عاشقي) تولنومی او (تور دېو) تولنوم دی. د (تور دېو) ترکیب ستاینومیز دی (تور) ستاینوم او(دېو) ستایلی دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (عاشقي) مشبه (تور دېو) مشبه به او ګډه صفت یې (وحشتناك او ناوړه جوړښت) دی.

چې یې ووهي تور دېو د عاشقۍ
هېڅ محنت یې د جهان په افسون نه شي
(۱۰: ۲۹۲)

- خوږې شونډې:

په پورتني ستاینوم ترکیب کې (خوږې) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی.
د (تریخ صبر) ستاینوم ترکیب کې (تریخ) ستاینوم او (صبر) ستایلی دی.

چې تر خولې یې شي خواږه د خوږو شونډو

www.meliatahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه زړه به ترخه صبر ته ستون نه شي
(۱۰: ۲۹۳)

- نامحرم ساقي:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (نامحرم) ستاينوم او (ساقي) ستايلی دی. د (ځان ويني ښنبل) ترنګ ګړنه او مانا يې (کړاو او درد زغمل) ده.

چې پرده شي نامحرم ساقي ته سپړده
د شرابو په ځای ويني د ځان ښبي
(۱۰: ۲۹۴)

- د وصال خواږه:

په پورتني تول ترنګ کې(د)تولوييکی (وصال) تولنومی او(خواږه) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (وصال) مشبه (خواږه) مشبه به او ګډ صفت يې (کيفيت، جوړښت) دی.

د وصال خواږه مې زهر شو کهېږم
پکې غم د جدايي زر زر راغی
(۱۰: ۲۹۵)

- د هجر اسيا:

دا ترنګ تولي دی(د) تولوييکی (هجر) تولنومی او(اسيا) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترنګ هم دی (هجر) مشبه (اسيا) مشبه به او ګډ صفت يې (ځور، رنځ او ټکېدل) دی.

څه بلا سخته دانه يم نه پوهېږم
چې کسيا نه شوم د هجر په اسيا کې
(۱۰: ۲۹۶)

- د مخ څراغ:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (مخ) تولنومی او (څراغ) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (مخ) مشبه (څراغ) مشبه به او ګډ صفت يې (ښکلا او وړانګې خپرول) دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې څراغ د یار د مخ راته بل نه وي
زه په ګور کې ګڼم ځېسر په دا کور کې
(۱۰: ۲۹۹)

- شین زړه:

دا ترڼګ ستاینومیز دی(شین) ستاینوم او (زړه) ستایلی دی. بلخوا د (زړه شین کېدل) بیا ګړنه او مانا یې(له کړاوه ستړېدل، ځورېدل،کړېدل او رنځېدل) ده.

دا زما له غمه شین زړه پکې خیال د یار د شونډو
هسې رنګ زیب و زینت کا لکه می په شنه پیاله کې
(۱۰: ۳۰۱)

- شهلا سترګې:

په دې ستاینوم ترڼګ کې (شهلا) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

هسې رنګ سحر و جادو کا په نظر د شهلا سترګو
نه یې سیال په هند کې شته دی نه ثاني په بنګاله کې
(۱۰: ۳۰۱)

- ګلګون مخ:

دا ترڼګ تشبیهي دی (ګل) مشبه به (ګون) د تشبیه توری (مخ) مشبه او ګډ صفت یې (ښکلا او جوړښت) دی.

خال و خط په ګلګون مخ کې د دلبرو دا مثال کا
لکه پروت وي غځېدلی خرقه پوش په دو شاله کې
(۱۰: ۳۰۲)

- خونړۍ سترګې:

پورتنی ترڼګ ستاینومیز دی (خونړۍ) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

چې د ستا له خونړو سترګو آشنا شي
تل به ویر وي د هغو په خپلخانې
(۱۰: ۳۰۶)

- د زلفو شب قدر:

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (زلفې) تولنومی او (شب قدر) تولنوم دی. بلخوا تشبیهي ترنګ هم دی (زلفې) مشبه (شب قدر) مشبه به او ګډ صفت يې (ښکلا، خوشبويي او رنګ) دی.

چې روزي يې شه شب قدر ستا د زلفو
کوم شبګیر و، روزي شوی د شانې
(۱۰: ۳۰۶)

- د اوښو دُر ګوهر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (اوښو) تولنومی او (دُر ګوهر) تولنوم دی. بلخوا تشبیهي ترنګ هم دی (اوښې) مشبه (دُر او ګوهر) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او ارزښت) دی.

له لمنو دُر ګوهر د اوښو بويه
تیاری د یار د خیال د مهمانۍ
(۱۰: ۳۰۷)

- یاقوتي شونډې:

پورتنی ترنګ ستاینومیز دی (یاقوتي) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی.

تويــول به ورته چا ګوهر د اوښو
که موندی یاقوتي شونډې شوی ارزانې
(۱۰: ۳۰۸)

- د سترګو تېغ:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (سترګې) تولنومی او (تېغ) تولنوم دی. بلخوا يو استعاري ترنګ هم دی (سترګې) قرینه (تېغ) مستعارمنه (نظر) مستعارله او وجه جامع يې (يورنګ تګ يا حرکت) دی. د (سترګو تېغ تېزول) ترنګ ګڼه او مانا يې (ځان ښکلی کول / سینګارل، پسولل) ده.

د رنجو په باټ دې تېغ د سترګو تېز کړ
بیا به توی کړې نه پوهیږم د چا وینې

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰: ۳۱۰)

- د شبنم اوښې:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی(شبنم) تولنومی او (اوښې) تولنوم دی. بلخوا یو استعاري ترکیب هم دی (شبنم) قرینه (اوښې) مستعارمنه (څاڅکي) مستعارله او وجهه جامع یې (جوړښت) دی. د (وینې ژړل) ترکیب ګرځنه او مانا یې (درد ګالل / زغمل) ده.

د دې دوو ورځو شپو په آشنایۍ کې
د شبنم په اوښو ژاړي لاله وینې
(۱۰: ۳۱۱)

- مشکین خال:

په پورتني ستاینوم ترکیب کې (مشکین) ستاینوم او (خال) ستایلی دی.

مشکین خال دې په سرو شونډو هسې زېب کا
لکه مست په میخانه کې ملنګ کېښېني
(۱۰: ۳۱۱)

- د عشق بلا:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (بلا) تولنوم دی. بلخوا تشبیهي ترکیب هم دی(عشق) مشبه (بلا) مشبه به او ګډ صفت یې (مصیبت او ناورین) دی.

هسې زه د عشق بلا په خیر ګڼمه
لکه څوك په خوله کې خوښ د پلنګ کېښېني
(۱۰: ۳۱۲)

- د مخ اور:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (اور) تولنوم دی. بلخوا تشبیهي ترکیب هم دی (مخ) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت یې (وړانګې) دی.

که دې خط په خاکستر ځپلی نه وی

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مخ اور به دې تر اوسه و ملك سوی
(۱۰: ۳۱۵)

- مه جبین:

پورتنی ترکیب تشبیهي دی (مه) مشبه به (جبین) مشبه او ګډه صفت یې (ښکلا او جوړښت) دی.

د ډیـوې د بلـولـو حاجـت نشتـه
په هغه کور کې چې ناست مه جبین ته یې
(۱۰: ۳۱۹)

- د زړه غوټه:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی(زړه)تولنومی او (غوټه) تولنوم دی. بلخوا یو استعاري ترکیب هم دی (زړه) قرینه (غوټه) مستعارمنه (خبره) مستعارله دی. د (د زړه غوټه پرانتل) ترکیب ګړنه او مانا یې (راز برسېرول ، د زړه خبره ویل) ده.

دم و خود به وي ولاړ د غم له ګوټه
پرانتی به چاته نه شي د زړه غوټه
(۱۰: ۳۲۳)

- مخ په تبۍ تور:

دا ترکیب یوه ګړنه او مانا یې (شرمېدل، ګرمېدل) ده. د (په خره سورول) ترکیب هم یوه ګړنه اومانا یې (شرمېدل ، ګرمېدل) ده.

چې مې یار په سفر تللی زه په کور یم
ګویا مخ په تبۍ تور او په خره سور یم
(۱۰: ۳۲۶)

- د هجران بلا:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (هجران) تولنومی او (بلا) تولنوم دی. بلخوا یو تشبیهي ترکیب هم دی (هجران) مشبه (بلا) مشبه به او ګډه صفت یې (مصیبت او رنځ) دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربـه راولې آشنـا په سفـر تللی
ډېر مې وکړ د هجران په بلا صبر
(۱۰: ۳۲۷)

- د هجران ناسور:

پـه پـورتني تـول ترېنـګ کـې (د) تولـوييکی (هجـران) تولنـومی او (ناسـور) تولنـوم دی. بلخـوا يـو اسـتعاري ترېنـګ هـم دی (هجـران) قرينـه (ناسـور) مستعارمنه (کړاو و رنځ) مسـتعارله دی. د (سترګې وا کـول) ترېنـګ ګړنـه او مانا يې (غړول، ځېرېدل) ده.

د اشنا په ښکلي مخ مې سترګې واکړې
په ناسور مې د هجران، پورې دوا کړې
(۱۰: ۳۳۰)

- د حسن توره:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی (حسـن) تولنـومی او (تـوره) تولنوم دی. تشبيهي ترېنګ هم دی (حسـن) مشبه (توره) مشبه بـه او ګـډ صفت يې (اغېز) دي.

لسم کال هسې اوبه ورکړې مشهورې
چې يې وواهه چورنګ د حسن تورې
(۱۰: ۳۴۴)

- د مخ شمع:

پـه پـورتني تـول ترېنـګ کـې (د) تولـوييکی (مـخ) تولنـومی او (شـمع) تولنوم دی. تشبيهي ترېنګ هم دی (مـخ) مشـبه (شـمع) مشـبه بـه او ګـډ صفت يې (ښکلا او ورانګې) دی.

چې يې بله د مخ شمع روانه شي
هغه دم ورباندې جمع پروانه شي
(۱۰: ۳۵۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- خام خُمار:

پورتنی ترڼک ستاینومیز دی (خام) ستاینوم او (خُمار) ستایلی دی.

خام خُمار يې د تقوی له سره کوز شو
شور و شر چې يې کاوه پوه په رموز شو
(۱۰: ۳۵۸)

- د غرور آس:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (غرور) تولنومی او (آس) تولنوم دی. بلخوا تشبیهي ترڼک هم دی (غرور) مشبه (آس) مشبه به او ګډ صفت يې (خېز وهل، هوايي تګ) دی.

هی توبه د احتساب له وچو پوچو
د غرور آس مې واهه په کوچو پوچو
(۱۰: ۳۵۹)

- د قهر سرې لمبې:

دا ترڼک تولي دی (د) تولوییکی (قهر) تولنومی او(سرې لمبې) تولنوم دی. د (سرې لمبې) ترڼک ستاینومیز دی (سرې) ستاینوم او (لمبې) ستایلی دی. بلخوا ، تشبیهي ترڼک هم دی (قهر) مشبه (سرې لمبې) مشبه به او ګډ صفت يې (ګرمښت، تودوالی) دی. د (تورو سترګو سره کول) ترڼک ګڼنه او مانا يې (غوسه ښکاره کول / ښوول) ده.

که يو ځل درباندې تورې سترګې سرې که
سرې لمبې به دې د قهر مړې ايرې که
(۱۰: ۳۶۲)

- د قهر زهر:

دا ترڼک تولي دی (د) تولوییکی (قهر) تولنومی او (زهر) تولنوم دی. بلخوا يو تشبیهي ترڼک هم دی (قهر) مشبه (زهر) مشبه به او ګډ صفت يې (بدي، تريخوالی) دی. د (پر زړه زهر اوښتل) ترڼک هم ګڼنه او مانا

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې (ډېره غوسه) ده.

چې يې واوښته په زړه د قهر زهر
په دا شور يې کړ خبر حاکم د ښهر
(۱۰: ۳۶۳)

- د زړه زخم:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (زخم) تولنوم دی.

د زړه زخم يې تر خولې سرايت وکړ
د سکوت پهې يې دا کفايت وکړ
(۱۰: ۳۶۹)

- د سپوږمۍ شمع:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (سپوږمۍ) تولنومی او (شمع) تولنوم دی. بلخوا يو تشبيهي ترنګ هم دی (سپوږمۍ) مشبه به(شمع) مشبه او ګډه صفت يې (رڼا او روښنايي) ده.

بله شپه چې ځای په ځای د سپوږمۍ شمعې
بلې کړې وې و ځان ته هرې جمعې
(۱۰: ۳۷۲)

- د حسن نور:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (حسن) تولنومی او (نور) تولنوم دی.

هسې شان يې جلوه ګر د حسن نور شو
چې ښکاره په قصر بام طيور د طُور شو
(۱۰: ۳۷۴)

- د زړه پروانه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی(زړه) تولنومی او (پروانه) تولنوم دی. بلخوا يو استعاري ترنګ هم دی (زړه) قرينه (پروانه) مستعارمنه (حرکت) مستعارله دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروانه مې شو د زړه د پر نه پاتې
ستا د مخ په ډيوه سوې کانې ماتې
(۱۰: ۳۷۵)

- د محبت لمبه:

دا ترکيب تولي دی (د) تولوييکی (محبت) تولنومی او (لمبه) تولنوم دی. تشبيهي ترکيب هم دی (محبت) مشبه (لمبه) مشبه به او ګډ صفت يې (رنځول، سوځول) دی.

په لمبه د محبت موتی ايرې
کېوتلې د غمونو په ګيرې
(۱۰: ۳۷۸)

- د کږو وروځو لينده:

دا ترکيب تولي دی (د) تولوييکی (کږې وروځې) تولنومی او (لينده) تولنوم دی. د (کږې وروځې) ترکيب ستاينوميز دی (کږې) ستاينوم او (وروځې) ستايلی دی. بلخوا يو تشبيهي ترکيب هم دی(کږې وروځې) مشبه (لينده) مشبه به او ګډ صفت يې(کوږوالی اوجوړښت) دی.

د کږو وروځو لينده په لاس بر کښه
کاږه غشي د مژګانو سم په نښه
(۱۰: ۳۸۰)

- سنګين زړه:

په پورتني ستاينوم ترکيب کې (سنګين) ستاينوم او (زړه) ستايلی دی.

په هنر د پاکوبۍ چې اغاز ګيت کړ
سنګين زړه لکه دانه کور و چيت کړ
(۱۰: ۳۸۳)

- د عقل لښکر:

دا ترکيب تولي دی (د) تولوييکی(عقل) تولنومی او (لښکر) تولنوم دی. بلخوا يو استعاري ترکيب هم دی (عقل) قرينه (لښکر) مستعارمنه (زور و

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواك) مستعارله دی.

يکه تاز حسن دې هسې په خېز کړ
چې لښکر مې يې د عقل په ګرېز کړ
(۱۰: ۳۸۶)

- د عقل پښې:

دا ترکيب توليز دی (د) تولوييکی (عقل) تولنومی او (پښې) تولنوم دی. د (په زارۍ پښې نيول) ترکيب يوه ګړنه او مانا يې (ډېره زاري او عاجزي) ده.

که هر څو مې په زارۍ د عقل پښې
نيوې، نه ودرېده لاړ د ځان په ښې
(۱۰: ۳۸۶)

- د ادب شيشه:

دا ترکيب ستاينوميز دی (د) تولوييکی (ادب) تولنومی او (شيشه) تولنوم دی.

دايره د تحمل شوه باندې تنګه
د ادب شيشه يې وويشته له سنګه
(۱۰: ۳۸۸)

- توري طالع:

په پورتني ستاينوم ترکيب کې (توري) ستاينوم او (طالع) ستايلی دی. بلخوا، استعاري ترکيب هم دی (طالع) قرينه (تور) مستعارمنه (بد او ناوړه) مستعارله دی.

د عاشق توري طالع، څه خو وبرېښنه
ګوندې وکه باندې يار د مهر پېښنه
(۱۰: ۳۹۴)

- د ګلو خرمن:

په پورتني تول ترکيب کې (د) تولوييکی (ګلو) تولنومی او (خرمن) تولنوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی.

په پالنګ لکه د ګلو خرمن پرېووت
که لوګری په چمن د ګلو پرېووت
(۱۰: ۳۹۴)

- د مخ لمبه:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (لمبه) تولنوم دی.
بلخوا ، استعاري ترنګ هم دی (مخ) قرینه (لمبه) مستعارمنه (د ښکلا او ښایست ورانګې) مستعارله دی.

سروال زما د مخ په لمبه بس
لکه خس هسې سېځي په هر نفس
(۱۰: ۳۹۷)

- د زړه لال:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (لال) تولنوم دی.
بلخوا ، یو تشبیهي ترنګ هم دی (زړه) مشبه (لال) مشبه به او ګډ وصف يې (سوروالی او جوړښت) دی.

د زړه لال د عشق ساز په ترحم کې
خوله په مهر عذر خواه په تبسم کې
(۱۰: ۳۹۸)

- لاس په غوږ :

دا ترنګ یوه ګړنه او مانا يې (بېزار، توبه ایستونکی) ده.

د اغیارو له مجلسه لاس په غوږ
شماره ځان د یار د میني په در وږ
(۱۰: ۳۹۸)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د مهر دم:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (مهر) تولنومی او (دم) تولنوم دی.

چې يې دم ورباندې ډېر د مهر پو کړ
بې رحمۍ شلولی زخم يې رفو کړ
(۱۰: ۳۹۸)

- د سترګو اوبه:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (لال) تولنوم دی. بلخوا، يو استعاري ترنګ هم دی (سترګې) قرينه (اوبه) مستعارمنه او مستعار (اوښکې) مستعارله او وجه جامع يې (جوړښت) دی.

له خسته يې د يارانو کرم بيان څه
په اوبو د سترګو لاس وينځم عيان څه
(۱۰: ۴۰۰)

- د اُميد لال:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (اُميد) تولنومی او (لال) تولنوم دی.

چې همای باندې د بخت سايه ګستر شو
د اميد لال يې روشن په خاکستر شو
(۱۰: ۴۰۲)

- د عقل چمبه:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی(عقل) تولنومی او(چمبه) تولنوم دی. بلخوا، يو استعاري ترنګ هم دی (عقل) قرينه (چمبه) مستعارمنه (واك او ځواك) مستعارله دی.

مينه نه اوسي د عقل په چمبه کې
پټ ساته نه شي بخرې په پومبه کې
(۱۰: ۴۱۰)

- ميګون حسن:

پورتنی ترنګ تشبيهي دی (مې) مشبه بـه (ګون) د تشبيه توری او(حسن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشبه دی. همدارنګه (میګون) ستاینوم او (حسن) ستایلی دی، په دې توګه پورتنی تړنګ ستاینومیز هم دی. د (آتشي شونډې) ستاینوم تړنګ کې (آتشي) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی.

چې په مینه د میګون حسن خراب شو
په آتش د آتشي شونډو کباب شو
(۱۰: ۴۱۲)

- د وروځو محراب:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوییکی (وروځو) تولنومی او (محراب) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي تړنګ هم دی (وروځې) مشبه (محراب) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی.

په قیام، که په سجود، که په رکوع دی
و محراب ته یې د وروځو په رجوع دی
(۱۰: ۴۱۳)

- د جمال ډیوه:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوییکی (جمال) تولنومی او (ډیوه) تولنوم دی.

په ډیوه یې د جمال په هر پرتو
پروانه په سرومال دی ورته دو
(۱۰: ۴۱۳)

- د کینې، غصې لښکر:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوییکی (کینې او غصه) تولنومی او (لښکر) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري تړنګ هم دی (کینه و غصه) قرینه (لښکر) مستعارمنه (زور و ځواك) مستعارله دی.

د کینې غصې لښکر په هجوم ټول شو
یك منت د نازنین په غولي غول شو
(۱۰: ۴۱۴)

- ګوته په غاښېدل:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ترڼک ګړنه او مانا يې (هېښېدل، حيرانېدل) ده.

د حسرت ګوتې په غاښ کړې هندو ګبر
وې يې ګورئ دا بې جرمه جور جبر
(۱۰: ۴۱۴)

- د سپينو اوښو سيند:

دا ترڼـک تـولي دی (د) تولوييکی(سـپيني اوښـې) تولنـومی او (سـيند) تولنـوم دی. د (سـپيني اوښـې) سـتاينوم ترڼـک کـې (سـپيني) سـتاينوم او (اوښـې) سـتايلی دی. د (غـم غبـار) تـول ترڼـک کـې (د) تولـوييکی (غـم) تولنومی او (غبار) تولنوم دی.

ته يې سيند د سپينو اوښو په مخ باندې
کړه يې زړه د غم غبار تر سياهۍ لاندې
(۱۰: ۴۱۶)

- د فکر دروازه:

دا ترڼک تولي دی (د) تولوييکی(فکر) تولنومی او (دروازه) تولنوم دی. د (فکر دروازه لرې کول) ترڼک ګړنـه او مانـا يـې (پام کول، ځيرېدل، غـوږ نيول) ده.

واړه يو ځله آغازې کړې خبرې
هر يوه کړه دروازه د فکر لرې
(۱۰: ۴۲۰)

- د کرم اوبه:

دا ترڼـک تـولي دی (د) تولـوييکی (کـرم) تولنـومی او (اوبـه) تولنـوم دی. بلخوا، تشـبيهي ترڼـک هم دی (کـرم) مشـبه (اوبـه) مشـبه بـه او ګډ صفت يې(سړول، لـه غضب او اور سره ضديت) دی. د (غضب اور) تـول ترڼـک کې (د) تولوييکی (غضب) تولنومی او (اور) تولنوم دی. بلخوا، تشبيهي ترڼـک هـم دی (غضـب) مشـبه (اور) مشـبه بـه او ګـډ صـفت يـې (کـړول، رنځول، له کرم، سوړوالي او اوبو سره ضديت) دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرم په اوبو مړ د غضب اور کړه
بېرته وجار وځه سخ زما په کور کړه
(۱۰: ۴۲۳)

- ګرمې اوښې:

پورتنی ترړنګ ستاینومیز دی (ګرمې) ستاینوم او (اوښې) ستایلی دی.

د یتیم د ګرمو اوښو په ګداز ږو
د بېکس و بېچاره په سوز و ساز ږو
(۱۰: ۴۳۰)

- د ناز پی:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (ناز) تولنومی او (پی) تولنوم دی.

وې یې وایه ای د ناز په پیو لویه
بسم الله له بسم الله اغازي بویه
(۱۰: ۴۴۱)

- د هجر تېغ:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (تېغ) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترړنګ هم دی (هجر) مشبه (تېغ) مشبه به او ګډ صفت یې (ځورول و رنځول) دی.

که وایم مه ځه ملالېږي، ملالېږم
که وایم ځه په تېغ د هجر حلالېږم
(۱۰:۴۵۴)

- د هجران تاب:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (هجران) تولنومی او (تاب) تولنوم دی.

چې له تابه د هجران بې آب و تاب شو
له خپل زړه سره په دا سوال و جواب شو
(۱۰: ۴۶۴)

- د زنې سېب:

په دې تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (زنې) تولنومی او (سېب) تولنوم دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلخوا، یو تشبیهي ترکیب هم دی (زنه) مشبه (سیب) مشبه به او ګډه صفت یې (ښکلا او جوړښت) دی.

- وار و پار خطا کېدل:

دا ترکیب ګړنه او مانا یې (ډارېدل، بوربنېدل) ده.

بې آسیبه سیب د زنـې ور عـطاء شـو
په تش بوی سره یې وار و پار خطا شو
(۱۰: ۴۷۳)

- د لبانو لال:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی(لبان) تولنومی او (لال) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترکیب هم دی (لبان) مشبه (لال) مشبه به او ګډه صفت یې (سوروالی) دی.

لا یې لعل د لبانو درخشـان وو
د غمزې تېغ یې تېره په هغه شان وو
(۱۰: ۴۷۸)

- د سترګو خار:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (سترګې) تولنومی او (خار) تولنوم دی. همدارنګه یوه ګړنه هم ده او مانا یې (خنډ، مانع، غماز او رقیب) ده.

چې شاهد د هر شاهد د سترګو خار
لکه ګل په مخ نګار په زړه افګار
(۱۰: ۵۰۶)

- د غوږو دُر:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی(غوږو) تولنومی او (دُر) تولنوم دی.

بېرته وجار ابسته ترکو دُر د غوږو
جوهـریانو ته د دې دُرو په زوږو
(۱۰: ۵۳۹)

- د اُمید کمند:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ترکیب توليز دی (د) تولوييکی (اُميد) تولنومی او (کمند) تولنوم دی.

چې کمند مې ورته ايښی د اُميد دی
که مې ونيوه ستا فضل غوره صيد دی
(۱۰: ۵۵۸)

- لاس اوږدول:

دا ترکیب ګړنه او مانا يې (مرسته غوښتل، خير غوښتل) ده.

و هر څيز ته چې يې لاس اوږد د آرزو شه
په آرزو يې د شرف قبول پېرزو شه
(۱۰: ۵۷۳)

- د اُميد بړوسه غونچه:

دا ترکیب توليز دی (د) تولوييکی (اُميد) تولنومی او (بړوسه غونچه) تولنوم دی. د (بړوسه غونچه) ترکیب ستاينوميز دی (بړوسه) ستاينوم او (غونچه) ستايلی دی.

د نسيم په خبر پېره په باغ زما کړه
د اُميد بړوسه غونچه مې په خندا کړه
(۱۰: ۵۷۷)

- د هجر رنځ:

دا ترکیب توليز دی (د) تولوييکی (هجر) تولنومی او (رنځ) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترکیب هم دی (هجر) مشبه (رنځ) مشبه به او ګډ صفت يې (ځورول او کړول) دی.

خاصيت د شفا نه دی ځنې تللی
پرې رغېږي رنځ د هجر پرېستلی
(۱۰: ۵۸۳)

- د عشق ژامه:

دا ترکیب توليز دی (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (ژامه) تولنوم دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې ژوولی د عشق ژامو په خوند نه وي
د هغه ژوي به هېچرې خوند نه وي
(۱۰: ۵۸۸)

- د سخن دُر:

په پورتني تول ترکیب کې(د) تولوییکی (سخن) تولنومی او (دُر) تولنوم دی. بلخوا، تشبیهي ترکیب هم دی (سخن) مشبه (دُر) مشبه به او ګډه صفت یې (ارزښت) دی.

څو د زړه په وینو وللي مخ د سخن شي
سرخرویي هومره دُر د سخن شي
(۱۰: ۵۹۳)

- د زړه د غوړو دُر:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (زړه، غوړ) تولنومی او (دُر) تولنوم دی.

چې په میاشت شي لکه میاشت یوه دهره
ده د زړه د غوړو دُر هغه خبره
(۱۰: ۵۹۴)

- د وروځو لینده:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (وروځو) تولنومی او (لینده) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترکیب هم دی (وروځې) مشبه (لینده) مشبه به او ګډه صفت یې(کوږوالی اوجوړښت) دی.

چې به ده لینده د وروځو کړه بر کښنه
د حرم هوسو به ځان کړه ورته نښه
(۱۰: ۶۰۶)

- د غم غر:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی(غم) تولنومی او (غر) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترکیب هم دی (غم) مشبه (غر) مشبه به او ګډه صفت یې (لویوالی اوجوړښت) دی.

www.meliahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ژړا يې مخ د صبح په لاس وچ کړ
په وفا يې د غم غر له زړه رچ پچ کړ
(۱۰: ۶۱۸)

- د اوښو رود:

دا ترکيبي تړنګ تولي دی (د) تولوييکی (اوښي) تولنومی او (رود) تولنوم دی.

کله پاخه کله کښېنه لارې ګوره
د راتلو په رو يې رود د اوښو ګوره
(۱۰: ۶۲۱)

- د زلفو دام:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (زلفي) تولنومی او (دام) تولنوم دی.
بلخوا، يو تشبيهي ترنګ هم دی (زلفې) مشبه (دام) مشبه به او ګډه صفت يې (جوړښت او راګيرول) دی.

په څېره چې دام د زلفو د زېب کېږدي
دوباره پکې دانه د فرېب کېږدي
(۱۰: ۶۲۵)

- اور پورې کول:

دا ترنګ ګړنه او مانا يې (يو څه ته شا کول، هېرول، ناپامي) ده.

هسې رنګ به سره لمبه قهر و غضب که
تا به وې چې اور يې پورې په مکتب که
(۱۰: ۶۳۲)

- د غم خاورې:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (غم) تولنومی او (خاورې) تولنوم دی. د (غم خاورې خوړل) ګړنه اومانا يې (غمېدل او کړېدل) ده.

سيده سترګې سپړدې نه وې په هوس ما
بيا خوړلې د غم خاورې پکې بس ما
(۱۰: ۶۳۴)

- د غصې غبار:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوییکی (غصه) تولنومی او (غبار) تولنوم دی. د (کینې زنګار) ترېنګ تولي دی (د) تولوییکی (کینې) تولنومی او (زنګار) تولنوم دی.

د غصې غبار یې لرې له سینې شه
د کینې زنګار یې ورك لـه آیینې شه
(۱۰: ۶۳۵)

- د آزار اور:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوییکی (آزار) تولنومی او (اور) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترېنګ هم دی (ازار) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت یې (رنځول او کړول) دی.

د کرم په اوبو مړ د ازار اور کا
په عطا سره خطا زما در ګور کا
(۱۰: ۶۳۶)

- مرمر لب:

پورتنی ترېنګ ستاینومیز دی (مرمر) ستاینوم او (لب) ستایلی دی. همدارنګه یو تشبیهي ترېنګ هم دی (مرمر) مشبه به (لب) مشبه او (جوړښتي یورنګي) یې ګډ وصف دی.

خبردار یې په اسرار اهل مکتب شه
له دې بابه ګفتګوی په مرمر لب شه
(۱۰: ۶۳۸)

- د سترګو خس / د سترګو خس کېدل:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوییکی (سترګو) تولنومی او (خس) تولنوم دی. همدارنګه یوه ګړنه هم ده . مانا یې (خنډ او مانع) ده.

که د خسو وي رقیب د سترګو خس وي
پناه وشه چې حاکم وي یا عسس وي
(۱۰: ۶۴۱)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د زړه سوي لوګی:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (زړه سوي) تولنومی او(لوګی) تولنوم دی. د (آتشي آه) ترڼګ ستاینومیز دی (آتشي) ستاینوم او (آه) ستایلی دی.

چې به ده آتشـي آه کړ له زړه تنګ
د زړه سوي لوګی به شه له هره سنګ
(۱۰: ۶۴۳)

- د وصل شربت:

دا ترڼګ تـولي دی (د) تولـوییکی (وصـل) تولنـومی او(شربت) تولنـوم دی. همدارنګه یو استعاري ترڼـګ هم دی (وصـل) قرینـه (شـربت) مسـتعارمنه (خوږوالی) مستعارله دی.

چاچې رنځ وي د هجران په ځان پېڅلی
عاقبت یې دی د وصل شربت څښلی
(۱۰: ۶۵۹)

www.melitahrik.com 0777 400 116

- مستې سترګې:

دا ترڼګ ستاینومیز دی (مستې) ستاینوم او(سترګې) ستایلی دی.

ګوره سره ګلونه سره جامونه د لاله وو
مستې سترګې د شېر مستو غزالـه وو
(۱۰: ۶۷۱)

- بړوسې شونډې:

دا ترڼـګ سـتاینومیز دی (بړوسـې) سـتاینوم او (شـونډې) سـتایلی دی. د (شبنم سپیني غوټۍ) ترڼګ هم تولي دی (د) تولوییکی (شبنم) تولنـومی او (سـپیني غـوټۍ) تولنـوم دی. د (سـپیني غـوټۍ) ترڼـګ سـتاینومیز دی (سپیني) ستاینوم او (غوټۍ) ستایلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بړوسې شونډې د غونچې ګل خندان شوې
د شبنم سپینې غوټۍ پکې دندان شوې
(۱۰: ۶۷۷)

- عنبر مویه:

دا تړنګ ستاینومیز دی (عنبر) ستاینوم او (مویه) ستایلی دی. همدارنګه (عنبر) مشبه به(موی) مشبه او ګډ صفت یې (توروالی او خوشبویي) دی، نو یو تشبیهي تړنګ هم دی.

له سبزۍ شوه ښېوه د عنبر مویو
سره لاله یې اننګي وو د خوب رویو
(۱۰: ۶۷۹)

- د شفق پیالې:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوییکی(شفق) تولنومی او (پیالې) تولنوم دی.

چې تمامې یې پیالې کړې د شفق
له مستۍ نه ستوري راغله په حق حق
(۱۰: ۶۸۶)

- د خوښۍ ډیوه:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوییکی (خوښۍ) تولنومی او (ډیوه) تولنوم دی.

د (خوښۍ ډیوه بلېدل) ګڼنه اومانا یې (خوښېدل، خوښي) ده.

د خوښۍ ډیوه یې بله هسې ځای کړه
چې پېره پرې پروانه خوار ګدای کړه
(۱۰: ۶۸۷)

- د زړه رڼا:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (رڼا) تولنوم دی.

وې یې ورشم هغه شاه د مجلس شمع
په رڼا د زړه وګورم د زړه جمع
(۱۰: ۶۸۹)

- لاسونه مښل:

www.melltahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ترڼګ ګړنه او مانا یې (ارمان کول، پښېماني) ده.

چې به نورو جام په لاس که د عشرت
ده بـه مښل سره لاسونه د حسرت
(۱۰: ۶۹۰)

- د مینې پیالې:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (مینه) تولنومی او (پیالې) تولنوم دی.

شـاه نوشلي پیـاپی پیـالیـ د مـینې
څښي ګدا کاسې کاسې د ځیګر وینې
(۱۰: ۶۹۰)

- د صبر اور:

دا ترڼـګ تـولي دی (د) تولـوییکی (صـبر) تولنـومی او (اور) تولنـوم دی. بلخوا ، تشبیهي ترڼګ هم دی (صبر) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت یـې (رنځول، کړول، سختوالی) دی. د (خاطر جمع کېدل) ترڼګ ګړنـه او مانا یې (ډاډمنېدل) ده.

وي یې مه کوه وسواس خاطر کړه جمع
کـړه د صبر پـه اور بلـه د مـراد شمع
(۱۰: ۷۰۱)

- د روح مرغه:

دا ترڼـګ تـولي دی (د) تولـوییکی (روح)تولنـومی او (مرغـه) تولنـوم دی. بلخوا ، تشبیهي ترڼګ هم دی (روح) مشبه (مرغه) مشبه بـه او ګډ صفت یې (الوتل) دی.

که د زوی لړ و ډېر په خوب لارغه شي
الـوتو ته ساز د پلار د روح مـرغـه شي
(۱۰: ۷۰۶)

- د ګل تاج:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (ګل) تولنومی او (تاج) تولنوم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هر ښاخ له سره پرېووت د ګل تاج
تاج و تخت شو د چمن تاخت و تاراج
(۱۰: ۷۳۱)

- د پوزې پرې کېدل:

پورتنی ترڼګ ګړنه او مانا یې(پېغورېدل ، پېغورسازېدل، شرمېدل) ده.

څو یې نه کاندي وفا د پوزې پرې
یار د یار د جفا بار دې کله وړی
(۱۰: ۷۳۲)

- د مرګ غشی:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی(مرګ) تولنومی او (غشی) تولنوم دی.

دم پـه دم یې زیاتېدلـه بیمـاري
د مرګ غشی یې خوړلی وو کـاري
(۱۰: ۷۳۵)

- د اُمید نمر:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (اُمید) تولنومی او (نمر) تولنوم دی.

چې درویش په بادشاهت د شاه خبر شه
د کـرم نعـره یې هسك د اُمید نمر شـه
(۱۰: ۷۴۵)

- ارمان خوړل:

دا ترڼګ ګړنه او مانا یې (ارمان کول، پښېمانېدل، ارمانجنېدل) ده.

تا چې تېز تېزه سمند د خودرایۍ
ما د ستا د پرېوتو هله ارمان خوړ
(۹: ۲)

- اسماني کاڼي پرېوتل:

دا ترڼـګ یـوه ګړنـه او مانـا یـې (ناڅـاپي پـه کـړاو پرېوتـل، پـه اند ېښنـو ککړېدل) ده.

نه مې دم قدم په یوه غم کا مخ په لاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه اسماني کاڼي په ما پرېووت څه بلا يم
(۹: ۳)

- انګشت نما کېدل:

دا ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (رسواکېدل، موخه کېدل، نوم بدي) ده.

څه له کا د حسن لاف صاحب جمال
خود به شي انګشت نمای لکه هلال
(۹: ۴)

- د اوسپنو چڼې چيچل:

پورتنی ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (ستونزې او خواري ګالل) ده.

چې د اوسپني چڼې شوې پرې چيچلي
خدايزده پخ کړه، هغه غاښ کومو ترشو
(۹: ۶)

- ايمان خوړل:

دا ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (ډېر زيانمنېدل، زيان ګالل، بې ننګه کېدل) ده.

تش ارمان د ستا په مرګ هغو ونه خوړ
چې د دوی د پاره تا دين و ايمان خوړ
(۹: ۷)

- بلا پسې کول / کېدل:

دا ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (بې ارزښته ګڼل، بې پروا کېدل، نهيلی) ده.
همداسې (لېمه سپينېدل) ترنګ هم ګړنه او مانا يې (ډېره ژړا، ډېر ژړل) ده.

ما په يار پسې لېمه په ژړا سپين کړه
يار په ما پسې کوي توره بلا
(۹: ۱۳)

- پام په ښو کېدل:

پورتنی ترنګ يوه ګړنه اومانا يې (پاملرنه، لوريينه) ده.

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربــه ! فـهم کړې د يار راته په ښو
د رقيب په خرخشو مې کړې په ښو
(۹: ۱۷)

- پل کېښوول:

پورتنی ترنګ ګړنه او مانا يې (روانېدل، پيلول، لاس پورې کول) ده. د دې ترڅنګ (سينه دوه نيمه کېدل) بلـه ګړنـه او مانـا يـې (غمېـدل او ځورېدل) ده.

د قلم چاودې سينه ګوره دوه نيمه
هله پل ږده د څره سخن په سيمه
(۹: ۲۱)

www.melitahrik.com 0777 400 116

- پلو لرې کول:

دا ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (مخ ښکاره کول، مخ ښرګندول او بربنډول) ده.

کـه يې څوك له مخه لـرې کـه پلو
د ښايست مخـی يې نـښته هېڅ پلو
(۹: ۲۱)

- د پندار په آس سورېدل:

پورتنی ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (ګومان، اټکل، خيال، ځان غولول) ده.

ماته عين په سور مخ، مختور ليده شي
د پندار په آس سوره له ځانه خوبنه
(۹: ۲۱)

- تشې شلومبې شاربل:

دا ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (بې ګټې کار کول، بې پايلې کار کول) ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه تشې شلومبې شاربې سرخوړی کا
چې ښادي غـواړي بې غـمه بې منتـه
(۹: ۲۵)

- پر تندي اور بلول:

پورتنی ترڼک یوه کړنه او مانا یې (غم ګالل، کړاو زغمل، په غم ککړول) ده.

زه د شمعې په څېر اور په تندي بل کړم
ته د صبح په څېر خاندې لـه غـروره
(۹: ۲۶)

- پر تور سپین اړول:

دا ترڼک یوه کړنه او مانا یې (ځورول، ربړولو ته پلمه لټول) ده.

ډېر مې ماړوه په تـورو سپین صنمه
چې خوني به په خپل ځان یم ستا له غمه
(۹: ۲۸)

- ځان اورته اچول:

پورتنی ترڼک یوه کړنه او مانا یې (ځان غمول، کړول، ربړول) ده.

عاشقي په اختیار نه کېږي هوښیار شه
ځان و اور ته اچول اختیار د چا دی
(۹: ۳۸)

- پرځان بلاکېدل:

دا ترڼک یوه کړنه او مانا یې (ځان ته غم کېدل، ځان ته غم کتل) ده.

د داني په طمع بند ازاد مرغـه شي
زر به ستا په ځان بلا شي دا ستا طمع
(۹: ۳۹)

- تر ځان تېرېدل:

پورتنی ترڼک یوه کړنه او مانا یې (بلهاري، سربښندنه، قرباني) ده.

زه و یار ته تر ځان تېر یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی و ماتـه پـه عنـاد

(۹: ۴۰)

- ځان جهان ځني نه درېغول:

دا ترڼګ یوه ګړنه او مانا یې (قربانېدل، سربښندنه) ده.

هېڅوك به دریغ نه کا ځني ځان جهان په صبر
ووینې کـه دا حسن و جمال دلـجوی د ستـا

(۹: ۴۱)

- ځان شمارل/ شمېرل:

پورتنی ترڼګ یوه ګړنه او مانا یې (ځان پـه څه کـې ګڼل، راوسـتل، د ځـان دریځ ټاکل) ده.

د خلوت له عزیزانو مې زړه تور شه
ځان مې وشماره د ترکو په کندې بیا

(۹: ۴۵)

- ځان غټول:

دا ترڼګ یوه ګړنه او مانا یې (تعظیم، ځان لوی ګڼل) ده.

چې د دین دانایې نه لري په زړه کې
بېهوده ځان غټوي په خوله یې پوه

(۹: ۴۶)

- ځان کوتل:

پورتنی ترڼګ یوه ګړنه او مانا یې (ځان وهل، ځان حلالول، ځان وژل) ده.

دا د عشق طاعونی رنځ به یې ارمان شي
کـه د زهـد ځـان کوتلی شي ژوندي بیا

(۹: ۴۸)

- ځان مړل:

دا ترڼګ یوه ګړنه او مانا یې (ځـان نـړدې کولـو تـه پلمـه لټول، ځـان نـږدې کول) ده.

هېڅ شفقت زما د یار په رقیب نه شته

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

محض مړي پوري ځان زما په ښو
(۹: ۴۹)

- ځان ورکول:

پورتنی تړنګ يوه ګړنه او مانا يې (بلهارنه، ځان قربانول، فناکول، له ځان بې خبره کېدل) ده.

په هوی پسې د نس سر هوا مه ځه
ځان به ورك کړې لکه برق په دا شتاب
(۹: ۵۰)

- خاورې پر تندي لوستل (لونل):

دا تړنګ يوه ګړنه او مانا يې (درناوی کول، د يار د در د خاورو قدر کول) ده.

پـرېـواتـه د رقيبانـو په سـر کانې
ما چې خاورې ستا د در په تندي لوستې
(۹: ۶۴)

- خپړې ښتل:

پورتنی تړنګ يوه ګړنه او مانا يې (ګواښ کول، ډارول) ده.

عاقبت د عشق زمري راباندې ترپ کا
چې ښتلې يې مدام راته خپړې
(۹: ۶۶)

- خره خسي کول:

دا تړنګ يوه ګړنه او مانا يې (بې ګټې او خوشې کار کول، چونګښې نالول) ده.

ډېر مې خره خسي کول وکړه پوه نه شوم
ريش کنده، جامه پاره له لېونتوبه
(۹: ۶۷)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- خوب لیدل:

پورتنی ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (لـه خیالـل سره لوبېـدل، سـوچونه کـول) ده.

د دنیـا هـوئ هـوس د خـوب لـیـده دي
چې خوب وړی شي راوینښ، نه شي بیا هېڅ
(۹: ۷۰)

- د خولې خوند ورانېدل:

دا ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (خوله بې خونده کېـدل، خپـه کېـدل، اړېکـې شلېدل) ده.

د جهان چې د خولې خوند په لباس وران شه
پرې لـذت زهـر، زقـوم دی د اخـلاص
(۹: ۷۳)

- دم ختل:

دا ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (ساه ختل، چپ کېدل، ګونګېدل، مړ کېدل) ده.

چې یې دم له غمه نه خېژي په عشق کې
خو حیران د عاشقـانو په ژونـدون یم
(۹: ۸۱)

- دم وهل:

پورتنی ترنګ یـوه ګړنـه او مانـا یې(ځـه ویـل، نظر ځرګندونـه، ګیلـه ګـول، خبره کول) ده.

په یوه نفس حباب له بحره بېل شه
نه شته هېڅ په دم وهلو کې بهبـود
(۹: ۸۱)

- دندان سپینول:

دا ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (خندا، خندل) ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حیـا پــه کـور مې واوري ږلـۍ
په خندا چې راته سپین کاندي دندان شوخ
(۹: ۸۲)

- رنګ تښتېدل:

پورتنی ترڼک یوه ګړنه او مانا یې (پیکه کېدل، خجالت کېدل) ده.

په لیده مې د یار وتښتي رنګ هسې
لکه نور په کتان لګي د مهتاب شوخ
(۹: ۸۷)

- زړه وړل:

دا ترڼک یوه ګړنه او مانا یې (مینېدل، زړه بایلل) ده.

نه به ترکو وړی زړه راشي په لاس
نه به مړي شي د ګور بېرته ستانه
(۹: ۱۴۳)

- زړه یخول:

پورتنی ترڼک یوه ګړنه او مانا یې (ارمان وتل، کسات اخېستل) ده.

لکـه ته کـوې د بـل پــه مـرګ اخ اخ
ستا په مرګ به هسې زړه کاندي څوك یخ
(۹: ۱۴۸)

- ژبه خوږول:

پورتنی ترڼک یوه ګړنه او مانا یې (پستې او خوږې خبرې کول، ښه خوی) ده.

دا رمـوز کـا د یار خط په ماته ژبه
چې خوږه کړه نن ساعت په ماته ژبه
(۹: ۱۵۰)

www.melitahrik.com 0771400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځونه

۱ ـ رښتین زیور، زرغونه (۱۳۸۲ ل) پښتو نحوه. پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز.
۲ ـ رښتین، صدیق الله (۱۳۷۷ ل) د پښتو ادب تاریخ. پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز.
۳ ـ رښتین، صدیق الله (۱۳۸۳ ل) د پښتو اشتقاقونه او ترکیبونه. پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز.
۴ ـ روهي، محمد صدیق (۱۳۶۰ ل) ادبي څېړنې . کابل، د لوړو او مسلکي تحصیلاتو وزارت.
۵ ـ زیور، زیورالدین (۱۳۸۶ ل) ادبتاریخ (منځنۍ دوره). پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز.
۶ ـ زیار، مجاوراحمد. (۱۳۸۴ ل). پښتو پښویه. پېښور، دانش خپرندویه ټولنه.
۷ ـ زیار، مجاوراحمد (۱۳۸۹ ل) پښتو بدلمېچ یا پښتو شعر څنګه جوړېږي ؟ پېښور، دانش خپرندویه ټولنه.
۸ ـ سنګروال نیازی، شهسوار (۱۳۷۵ ل) د پښتو ادبیاتو معاصر تاریخ. پېښور، دانش خپرندویه ټولنه.
۹ ـ صمیم، محمدآصف (۱۳۷۸ل) د لرغوني شاعرۍ ګړنې. جرمني، د پښتني فرهنګ د ودې او پراختیا ټولنه .
۱۰ ـ مومند ، عبدالحمید (۱۳۸۳ ل) کلیات. پېښور، دانش خپرندویه ټولنه.
۱۱ ـ هاشمي، سید محی الدین (۱۳۸۱ ل) ادبپوهنه. پېښور، د اریك د ګرځنده کتابتونو اداره.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲ ـ هاشمي، سید محی الدین (۱۳۸۳ ل) د پښتو ژبې لنډ ګرامر. پېښور، د اریك د ګرځنده کتابتونو اداره.
۱۳ ـ هېوادمل، زلمی (۱۳۷۳ ل) په هند کې د پښتو ژبې اوادبیاتو د ایجاداو ودې پړاوونه . لاهور شرکت پرنټنګ پرېس.
۱۴ ـ هېوادمل، زلمی (۱۳۷۹ ل) د پښتو ادبیاتو تاریخ (لرغوني او منځنۍ دوره). پېښور، دانش خپرندویه ټولنه.

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه او کور وداني

د افغانستان ملي تحریک د هېواد پال او فرهنګپال شخصیت ښاغلي (الحاج وحیدالله ولیزي) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته یې اوږه ورکړه. ملي تحریک ویاړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ یې پیل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هیله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

یو ځل بیا ددې اثر له لیکوال او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې ددې اثر د لیکلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مینه

د افغانستان ملي تحریک

www.melitahrik.com
0777 400 116

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library